

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА МУЗИКИ**

***МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В
РУМУНОМОВНИХ ШКОЛАХ БУКОВИНИ***

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконала:
студентка 6 курсу, 636 групи
Спеціальності 014 «Середня освіта
(Музичне мистецтво)»
Лупу Адріана Георгіївна
Науковий керівник:
канд. пед. наук доц. Постевка Г. І.

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри

№ від 2021 р

Зав. кафедри _____ канд. пед. наук. доц. Лісвий В. А.

Чернівці – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	7
1.1. Мета та завдання музичної освіти сучасних школярів.....	7
1.2. Нормативно-правова база навчально-виховного процесу НУШ з музичного мистецтва.....	13
1.3. Зміст та значення основних видів музичної діяльності учнів.....	22
1.4. Характеристика принципів, методів та прийомів музичного виховання і навчання.....	31
РОЗДІЛ 2. СТАН ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ШКОЛІ З РУМУНСЬКОЮ МОВОЮ ВИКЛАДАННЯ	39
2.1. Експериментальне дослідження стану викладання музичного мистецтва в школі з румунською мовою викладання (метод анкетування учнів).....	39
2.2. Проблемні аспекти викладання музичного мистецтва у початковій та в основній школі з румунською мовою викладання.....	50
2.3. Зарубіжний досвід викладання музичного мистецтва та підготовки педагогічних кадрів.....	65
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

ВСТУП

Актуальність.

На даний момент дитячі школи переживають складний етап розвитку. Сучасна школа стає все більш складною системою, їй доводиться діяти в світі, що динамічно змінюється, що пред'являє до неї все більш зростаючі вимоги. Економічні та соціальні перетворення останніх десятиліть в Україні вимагають від системи освіти більш гнучкого, випереджаючого реагування на зміни у соціокультурному середовищі, адаптації до них. Для шкіл це посилення уваги до проблем початкової музичної освіти, яке виконує дві найважливіші освітні функції: розвиток музичних здібностей та формування художньої культури учнів.

Навчальний предмет «Музичне мистецтво» займає особливе місце у навчальному плані школи. Цей предмет сприяє формуванню в учнів історичних, стилістичних, індивідуально-творчих уявлень про музику. Роль предмета у формуванні естетичної культури важко переоцінити: знання, вміння сприймати, аналізувати, безсумнівно, стануть у нагоді кожному учневі.

Сучасні життєві реалії створюють безліч проблем, головними серед яких є величезні інформаційні потоки, що поглинаються учнями в освітніх та побутових умовах, підвищене навчальне навантаження учнів шкіл, які зазвичай відвідують, крім основної школи, різні гуртки, внаслідок чого виникає скорочення навчального часу для освоєння навчального матеріалу. Виникає суперечність між дедалі більшим обсягом необхідної інформації та дуже обмеженими здібностями людини до освоєння цієї інформації. Традиційна освіта, заснована насамперед на передачі знань від викладача до учня, все частіше перестає виконувати свою основну функцію. Коли на

початку індустріальної епохи формувалася система освіти, такий методичний підхід до передачі фактів був цілком зрозумілий, але зараз факти самі собою втрачають свідомість для учнів, тому що зникла їх ексклюзивність через розвинені технології. Світ так швидко розвивається, що будь-які, навіть прогресивні методики відразу стають не надто продуктивними і ця суперечність є природним явищем. Саме тому дослідження методики викладання музичного мистецтва в румуномовних школах Буковини є актуальним в наш час.

Актуальність нашого дослідження обумовлена особливістю ситуації яка складається в місцевостях де у навчальному процесі використовується не тільки одна мова, і це без сумніву відкладає свій відбиток у проходження самого навчального процесу.

У зв'язку з цим виникає необхідність у здійсненні культурологічного та практичного аналізу уроку музичного мистецтва з румунською мовою викладання, систематизації даних щодо його індивідуальних особливостей відповідно регіону і визначення ролі та місця в музичному мистецтві нашої держави, а також напрямків подальшого розвитку.

Ступінь дослідження. На сьогодні здійснено ряд ґрунтовних науково-методичних досліджень щодо організації уроку музичного мистецтва які висвітлюються у різних аспектах, а саме: удосконалення професійності вчителів (Падалка Г., Сластьонін В., Рудницька О.); формування професійної компетентності (Л. Беземчук, Л. Василевська-Скупа, В. Гриньова, С. Грозан, О. Дубасенюк, К. Кабріль, Н. Лисенко, В. Лозова, М. Михаськова, В. Орлов, Н. Сегеда, О. Щолокова та ін.); формування духовного потенціалу особистості (О. Олексюк., В. Марко) та педагогічної майстерності (Н. Гузій, І. Зязюн); творчого розвитку та самореалізації учителів музичного мистецтва (О. Матвєєва, О. Ростовський, Г. Падалка, С. Сисоєва та ін.); підвищення професійності педагогів-музикантів (Н. Гуральник, А. Козир, Н. Мозгальова,

Т. Смирнова, А. Троцько, Л. Хомич, В. Черкасов); формування ціннісних орієнтацій учителів музики (В. Дряпіка, П. Коваль, Н. Свещинська, Ю. Шайгородський та ін.).

Мета дослідження. Охарактеризувати особливості викладання музичного мистецтва в буковинських школах з румунською мовою викладання.

Завдання дослідження:

- охарактеризувати особливості проведення уроку музичного мистецтва;
- проаналізувати загальну кількість шкіл з румунською мовою викладання та національні особливості Буковинського регіону ;
- розробити методичні рекомендації з можливістю їх використання на уроках музичного мистецтва у школах з румунською мовою викладання.
- розкрити структуру та зміст системи музично-естетичного виховання дітей та молоді в Україні у другій половині ХХ століття;
- охарактеризувати стан музично-естетичного виховання;
- з’ясувати вплив місцевої народної культури на розвиток музично-естетичного виховання підростаючого покоління;
- визначити організаційно-методичну систему музично-естетичного виховання на уроках музичного мистецтва з румунською мовою викладання.

Об’єкт дослідження. Особливості уроку музичного мистецтва.

Предмет дослідження. Урок музичного мистецтва в румуномовних школах Буковини.

Методи дослідження. вивчення інформаційних джерел з проблеми дослідження; теоретичні методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення; спостереження та аналізу педагогічного процесу, теоретичний аналіз музичної та технічної літератури, комплексний – забезпечує вивчення спеціальних явищ та процесів у єдності всіх аспектів, історико-типологічний

– зумовлений історико-стильовою динамікою еволюційних процесів музичного мистецтва.

Наукова новизна полягає у тому, що на базі вже досліджуваних науковцями матеріалів, ми змогли охарактеризувати особливості та складнощі які можуть виникати в школах з румунською мовою викладання.

Практична значущість дослідження. Дана робота може бути застосована при розробці курсів з педагогічної практики. Матеріали можуть бути використані вчителями музичного мистецтва у виховних закладах з румунською мовою викладання, а також вчителями музики, котрі працюють у регіонах де зосереджені національні меншини.

Структура роботи – дана робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1.

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Мета та завдання музичної освіти сучасних школярів

Майже всі люблять музику, слухаючи її, співаючи чи граючи на інструменті. Але незважаючи на такий майже загальний інтерес, багато шкіл вирішують відмовитися від музичних освітніх програм. Це помилка, оскільки школи втрачають не лише приємний предмет, а й предмет, який може збагатити життя та освіту учнів. Доцільно перелічити позитивні моменти музичної освіти для сучасних школярів [60]:

1. Музичне навчання допомагає розвивати мову та міркування: учні, які мають раннє музичне навчання, розвиватимуть області мозку, пов'язані з мовою та міркуванням. Ліва частина мозку краще розвивається під час музики, а пісні можуть допомогти втілити інформацію в молодих розумах.

2. Майстерність запам'ятовування: навіть під час виконання нот, студенти-музиканти постійно використовують свою пам'ять для виконання. Навичка запам'ятовування може добре послужити учням у навчанні та не тільки.

3. Школярі вчаться вдосконалювати свою роботу: вивчення музики сприяє майстерності, а учні вчаться створювати гарну роботу замість посередньої роботи. Це бажання можна застосувати до всіх предметів навчання.

4. Поліпшення координації: учні, які вправляються з музичними інструментами, можуть покращити координацію рук і очей. Так само, як і під час заняття спортом, діти можуть розвивати моторику під час музики.

5. Почуття досягнення: навчитися грати музичні твори на новому інструменті може бути складною, але досяжною метою. Учні, які опанують навіть найменшу мету в музиці, зможуть відчувати гордість за свої досягнення.

6. Діти залишаються залученими до школи: приємний предмет, як-от музика, може зацікавити дітей і залучити їх до школи. Школярі-музиканти, ймовірно, залишаться в школі, щоб досягти успіху з інших предметів.

7. Успіх у суспільстві: музика є структурою нашого суспільства, і музика може формувати здібності та характер. Студенти гурту чи оркестру рідше зловживатимуть наркотичними речовинами протягом свого життя. Музична освіта також може сприяти інтелектуальному розвитку дітей.

8. Емоційний розвиток: учні музики можуть бути більш емоційно розвиненими, з емпатією до інших культур. Вони також мають вищу самооцінку і краще справлятися з тривогою.

9. Учні навчаються розпізнаванню образів: діти можуть розвивати свої математичні та навички розпізнавання образів за допомогою музичної освіти. Відтворення музики пропонує повторення у веселому форматі.

10. Витончені слухові навички: музиканти можуть краще виявляти значущі, інформаційні елементи в звуках, як-от емоційний зміст у крику дитини. Учні, які практикують музику, можуть мати кращу слухову увагу та виділяти передбачувані моделі з навколишнього шуму.

11. Музика розвиває уяву та інтелектуальну допитливість: знайомство з музикою в ранньому дитинстві може сприяти формуванню позитивного ставлення до навчання та допитливості. Художня освіта розвиває весь мозок і розвиває уяву дитини.

12. Музика може розслабляти: учні можуть боротися зі стресом, навчаючись грати музику. Заспокійлива музика особливо допомагає дітям розслабитися.

13. Музичні інструменти можуть навчити дисципліні: діти, які вчать грати на інструменті, можуть отримати цінний урок дисципліни. Їм доведеться виділити час, щоб потренуватися і вирішувати завдання навчитися з дисципліною, щоб оволодіти грою на своєму інструменті.

14. Підготовка до креативної економіки: інвестиції в креативну освіту можуть підготувати студентів до робочої сили 21 століття. Нова економіка створила більше мистецьких кар'єр, і в майбутньому ці робочі місця можуть розвиватися швидше, ніж інші.

15. Розвиток творчого мислення: діти, які вивчають мистецтво, можуть навчитися мислити творчо. Така освіта може допомогти їм вирішувати проблеми, якщо мислити нестандартно й усвідомлювати, що може бути більше однієї правильної відповіді.

16. Музика може розвивати просторовий інтелект: учні, які вивчають музику, можуть покращити розвиток просторового інтелекту, що дозволяє їм точно сприймати світ і формувати ментальні картини. Просторовий інтелект корисний для просунутої математики тощо.

17. Діти можуть навчитися працювати в команді: багато програм музичної освіти вимагають командної роботи в групі чи оркестрі. У цих групах учні навчаться працювати разом і будувати товариські стосунки.

18. Відповідальний ризик: виконання музичного твору може викликати страх і занепокоєння. Це вчить дітей йти на ризик і боротися зі страхом, що допоможе їм стати успішними та розкрити свій потенціал.

19. Краща впевненість у собі: за підтримки вчителів і батьків учні, які грають на музичному інструменті, можуть зміцнити гордість і впевненість. Музична освіта також, ймовірно, покращить спілкування учнів.

Впливу музичного мистецтва на виховання та формування духовного світу особистості школярів, присвячено велику кількість робіт у різних галузях естетики, педагогіці, музикознавстві і т. д. Роль музики та її значення

у формуванні особистості людини, обговорюється в суспільстві з найдавніших часів. Спочатку йшлося про виховання конкретної людини, про що свідчать давньокитайські трактати та відомості про музичну освіту та виховання в Давньому Єгипті, Індії та Стародавній Греції. Давньогрецький філософ Платон вважав музичне мистецтво основою державного виховання. Учень Платона Аристотель у трактатах писав у тому, що музика здатна покращувати душу і тіло, створювати гармонію зовнішнього і внутрішнього, впливати на естетичну природу людини. Впливові діячі багатьох історичних епох відводили музиці дуже велике значення, вважаючи її вище за інші види мистецтв і наук, вважаючи, що вона впливає на думки і почуття людей, впливає на світогляд людини і змінює її.

Світогляд про образ нової культурної людини формується поступово. У зв'язку з цим школа ставить своїм завданням реалізацію «закладених у людині можливостей шляхом розвитку її індивідуальності та виховання особистості» [9, с .6]. Під музичним вихованням педагоги розуміють виховання певних якостей особистості учнів, «у сенсі – це моральне, естетичне і художнє виховання» [11, с. 8]. Наведемо висловлювання В. А. Сухомлинського, який писав: «Музичне виховання – це не виховання музиканта, а насамперед, виховання доброго розуму та серця» [11, с. 8]

Навчити дитину музичній творчості можна навіть із вельми середніми музичними здібностями. Як правило, батьки віддають своїх дітей у музичну школу, щоб розширити їхній кругозір, залучити їх до світу мистецтва, бо без цього не може бути культурно розвиненої людини. В даний час музична школа виступає однією з баз поширення музичної культури. «Мета – зробити музику надбанням не лише обдарованих дітей, які оберуть її своєю професією, а й усіх, хто навчається у школі [38, с. 135]. Д. Б. Кабалевський говорив: «головним завданням масового музичного виховання ... є ... не

стільки навчання музиці саме по собі, скільки вплив через музику на весь духовний світ учнів, перш за все на їх моральність» [38, с. 135].

Базовою проблемою, що з осмисленням ролі музики у вихованні людини, є її специфіка. Не заглиблюючись у теорію питання, відзначимо ті основні риси, які відрізняють музику від інших видів мистецтва за силою впливу і виразності.

Перша та головна особливість музики криється в інтонаційній природі цього виду мистецтва. Інонування в музиці як прояв людської мови, свідомості та думки розкрито в роботах академіка Б. В. Астаф'єва [4]. Інтонація стала розглядатися як фундамент, як звуковиражена «музична думка», що лежить в основі музичного образу твору, змісту та форми, творчого методу та стилю, реалізму, народності та інших сторін музичного твору.

Друга особливість музики проявляється у сприйнятті музичного образу, що перебуває в особливостях гносеологічного статусу. Сам зміст музики мислиться незалежно від об'єктивної дійсності суто символічний, умовний. Музика зображує та виражає дійсність не прямо, а побічно, відтворюючи світ почуттів та чуттєвих стосунків.

Третя особливість музики полягає у її глибині та величезній емоційній силі психологічного та фізіологічного впливу на людину. Фізичною основою побудови музичного образу є звук. Музика – це мистецтво тимчасове та звукове. Звукові хвилі передаються через слуховий нерв до мозку і породжують відчуття звуку. Гучність, тембр, висота, тривалість музичного звуку мають як специфічне художньо-образне значення, так і фізіологічний стан.

Аналізуючи вищесказане можна дійти невтішного висновку, що вплив музики на людини визначається образно-художньою і фізіологічною природою.

Незважаючи на велику кількість досліджень про роль музики у виховному процесі, на сьогоднішній день немає загальноприйнятої точки зору. Проблемою, що слабо вирішується в наші дні в шкільній практиці, є формування у школярів молодших класів повноцінного художнього смаку: навчання дітей вмінню відрізняти справжні високохудожні твори від примітивних. «Музичний смак школяра — це різновид смаку художнього, що представляє собою систему музично-естетичних поглядів, переваг, оціночних суджень в галузі музичного мистецтва, що включає в себе взаємодію емоційного і раціонального, естетичного почуття та ідеалу. Компонентами сформованого музичного смаку у школяра є: розвинені музичні потреби, адекватне сприйняття та здатність до оцінки музичних творів, позитивна мотивація до творчої та виконавчої діяльності, сформований естетичний ідеал» [39]. Заняття музикою, як і іншими мистецтвами, пробуджує активну роботу фантазії, художнього, що представляє собою систему музично-естетичних поглядів, переваг, оціночних суджень в галузі музичного мистецтва, що включає в себе взаємодію емоційного і раціонального, естетичного почуття та ідеалу. Завданням педагога є пробудження інтересу у школярів до музичного мистецтва, залучення дитини до оволодіння музично-практичними навичками у різних видах музичної діяльності – співи, гра на музичних інструментах, слухання музики.

З мистецтвом людина стикається від народження, а цілеспрямоване музичне виховання отримує у дитячому садку, а надалі й у школі. Враження, отримані у дошкільному віці вдома, допомагають дітям включитися до музичних занять у школі. Заняття музикою розширюють кругозір, роблять учнів товариськими та комунікабельними. Процес заняття музикою завжди пов'язаний з роботою з подолання труднощів. Музика вчить мислити і допомагає досягти успіху. Педагог на заняттях допомагає школярам

долучитися до прекрасного, розвинути їх творчі здібності, навчити уміння працювати.

1.2. Нормативно-правова база навчально-виховного процесу НУШ з музичного мистецтва

Державне регулювання національної освіти є складним процесом з причини багатоукладності й неоднозначності його об'єкта. Воно складається з взаємопов'язаних між собою певних цілей, завдань, методів і механізмів, які і складають інститут державного регулювання освіти, який цілком поєднується зі свободою діяльності.

Напрямки державної освітньої політики – це характеристики стану та (або) певні риси системи освіти, що розглядаються як результати здійснення політичної діяльності. Вони формулюються як основні напрямки діяльності держави для досягнення певних цілей в системі освіти.

До основних напрямків державної освітньої політики України належать [31, с. 122]:

- 1) забезпечення громадянам рівного доступу до безоплатної якісної освіти;
- 2) зниження рівня корумпованості освітньої сфери;
- 3) підвищення рівня об'єктивності в оцінюванні успішності учнів, студентів, слухачів;
- 4) запровадження демократичних засад у діяльність навчальних закладів;
- 5) удосконалення громадянсько-патріотичного виховання в освіті;
- 6) подальша інтеграція національної освіти в світовий освітній простір, забезпечення її конкурентоспроможності.

Освітня політика являє собою структурований набір дій (план) держави з встановлення та розв'язання актуальних проблем системи освіти, що включає: визначення основних цілей і головних завдань; виділення пріоритетів або основних напрямків їх розв'язання; визначення дій, які реалізуються в межах пріоритетів або основних напрямків; визначення заходів, що здійснюються в межах цих дій.

Мета управління освітою поділяється на: загальну, мету вищих і нижчих рівнів управління.

Загальна мета управління освітою полягає у забезпеченні функціонування та розвитку освітянської галузі, її саморегуляції на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Мета управління освітою вимагає реалізацію таких задач [10, с. 12-13]:

- 1) підвищення ефективності роботи органів управління освітою;
- 2) створення повноцінної правової бази функціонування і розвитку системи освіти;
- 3) поліпшення роботи з управлінськими кадрами, підвищення їх професіоналізму, оволодіння управлінськими технологіями;
- 4) використання позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду управління освітою;
- 5) розвиток громадської системи самоуправління;
- 6) розширення і поглиблення взаємовигідних міжнародних зв'язків;
- 7) доведення до нормативного рівня фінансового і матеріально-технічного забезпечення;
- 8) організація правового і соціального захисту працівників освіти;
- 9) використання результатів наукових досліджень з управління освітою тощо.

Функції державного управління освітою – це види владних, цілеорганізуючих, регулюючих впливів (дій) держави, її органів на об'єкти

управління освітою, що здійснюється відповідно до законодавства, за допомогою спеціальних методів з метою реалізації державних завдань. Вони мають об'єктивний характер, тісно пов'язані із суспільними функціями держави (табл. 1.1). Функції управління освітою здійснюються будь-яким суб'єктом управління в процесі управління будь-яким об'єктом.

Таблиця 1.1 – Класифікація функцій державного управління освітою

Основа класифікацій	Групи управлінських функцій	Перелік функцій
За змістом діяльності	Універсальні (загальні)	Ціле визначення Планування Організація Мотивація і контроль
	Забезпечення функціонування та розвитку освіти	Нормативно-правового забезпечення Організаційно-структурного забезпечення Кадрового забезпечення Фінансового забезпечення Матеріально-технічного забезпечення
	Виробничотехнологічна	Оперативного управління Інноваційна Маркетингова Міжнародного співробітництва
	Кадрова	Управління персоналом Керування командою Арбітражна Дисциплінарна

		Виконавча Психотерапевтична
За характером діяльності	Універсальні діяльнісно- адміністративні	Організаційно-розпорядчі Консультативно-дорадчі Організаційно-контрольні Виконавчі Регулятивні
	Управління організаційним колективом	Керівництво в організації управління конфліктами
	Похідна (синтетична)	Стратегічна Інтеграційна Представницька Стабілізаційна Експертно-консультативна
	Соціально- психологічна	Орієнтація Мотивація Агітація Стимулювання Психолого-терапевтична
	Адміністративно- політична і правова	Реалізація освітянської державної політики

Продовження таблиці 1.1

Основа класифікацій	Групи управлінських функцій	Перелік функцій
Взаємодія з органами самоврядування і громадського управління	Економічна	<p>Дотримання законодавства з питань освіти</p> <p>Розробка прогнозу розвитку освіти</p> <p>Здійснення міжнародного співробітництва</p> <p>Реалізації консультативного права на освіти</p> <p>Регулювання економічних зв'язків між суб'єктами освіти, виробниками й споживачами освітніх послуг</p> <p>Захист інтересів і прав працівників освіти з дотримання трудового законодавства</p>
За місцем суб'єкта управління в ієрархії управління	Соціальна	Розробка стратегії розвитку
	Стратегічне планування	Реалізація стратегії управління
	Тактичне планування	Розробка тактики управління
	Оперативне управління	Забезпечення виконання оперативних завдань

Джерело: [28, с. 87-88]

Кожний рівень управління освітою характеризується наявністю п'яти загальних функцій: цільовизначення, планування, організація, мотивація і контроль. Функції органу державного управління освітою впливають з потреб життєдіяльності органу управління.

Управління освітою в Україні здійснюється системою державних органів і органів місцевого самоврядування.

До органів управління освітою в Україні належать: Міністерство освіти і науки України; міністерства України, яким підпорядковані заклади освіти; Вища атестаційна комісія України; Міністерство освіти АРК; місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування і підпорядковані їм органи управління освітою.

Новий Закон України «Про освіту» [1] суттєво змінює систему управління освітою. Істотно розширюється автономія шкіл та інших закладів освіти, зменшується кількість нормативних документів і обсяг державного регулювання, а функції органів управління з керування закладами зміщуються у бік розроблення та забезпечення реалізації освітньої політики, збирання статистичних даних, побудови прогнозів і підготовки документів стратегічного прогнозування. Паралельно відбуваються інші законодавчі зміни, пов'язані з дерегуляцією, децентралізацією, реформуванням державного управління і місцевого самоврядування тощо. Втім, зміни, що вносяться до законодавства, не завжди узгоджені за змістом і часом.

Тому не дивно, що останнім часом виникла бурхлива дискусія з приводу необхідності збереження та повноважень місцевих органів управління освітою. Одним з приводів стало нове Положення про департамент освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації, затверджене 12.02.2018, яке майже повністю збігається з аналогічними Положеннями інших областей, затвердженими набагато раніше, але у

багатьох пунктах не відповідає чинним Законам України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту» [1; 1; 2].

Відповідно до пункту 3 статті 22 Закону про місцеві державні адміністрації, вони здійснюють загальне керівництво закладами освіти, що належать до сфери їх управління. Після прийняття нового Закону про освіту таких закладів не залишилося. Місцеві ради можуть делегувати відповідним державним адміністраціям свої повноваження з управління закладами освіти. Але лише ті повноваження, які вони мають самі.

Це істотно інші повноваження, ніж ті, що надавав попередній Закон місцевим органам управління освітою.

Зокрема, з питань управління закладами освіти вони тепер мають лише повноваження засновника, визначені частиною 2 статті 25.

Частина 3 цієї статті забороняє засновникам або уповноваженим ним особам «втручатися в діяльність закладу освіти, що здійснюється ним у межах його автономних прав, визначених законом та установчими документами».

Питання щодо можливості делегування повноважень засновника місцевим державним адміністраціям є дискусійним. Частина 4 чинного Закону України «Про освіту» передбачає для засновника можливість делегувати окремі повноваження лише органам управління та/або наглядовій (підкувальної) раді закладу освіти. Втім, за будь-яких умов, органи місцевого самоврядування не можуть делегувати місцевим адміністраціям свою відповідальність, визначену Законом (ст. 22.6), у т. ч. зобов'язання:

– забезпечити утримання та розвиток матеріально-технічної бази заснованого ним закладу освіти на рівні, достатньому для виконання вимог стандартів освіти та ліцензійних умов;

– у разі реорганізації чи ліквідації закладу освіти забезпечити здобувачам освіти можливість продовжити навчання на відповідному рівні освіти;

– забезпечити відповідно до законодавства створення в закладі освіти безперешкодного середовища для учасників освітнього процесу, зокрема для осіб з особливими освітніми потребами.

Державна політика у сфері освіти і науки відіграє вирішальну роль у забезпеченні розвитку людського капіталу та отриманні економічної вигоди у вигляді сталого зростання й конкурентної економіки, а значить суспільного та індивідуального добробуту, майбутнього процвітання та якості життя. Досягнення цих цілей потребує узгоджених політичних ініціатив, ефективних управлінських рішень та довгострокових інвестицій.

Очевидно, що сьогодні українська освіта не відповідає ані сучасним запитам з боку особистості та суспільства, ані потребам економіки, ані світовим тенденціям. Саме тому здійснюється системна трансформація сфери для забезпечення нової якості освіти на всіх рівнях: від дошкільної освіти – до вищої освіти та освіти дорослих.

У науковій сфері реформа покликана зупинити ізоляцію і стагнацію у сфері досліджень, сформувавши запит на якісну підготовку дослідників та якісні розробки в галузі фундаментальних і прикладних наук, скоротити розрив між дослідженнями та впровадженням їх результатів, інтегрувати вищу освіту й науку України в освітній та дослідницький простір Європейського Союзу.

Сьогодні реформа здійснюється за такими пріоритетними напрямками:

- доступна та якісна дошкільна освіта;
- нова українська школа;
- сучасна професійна освіта;
- якісна вища освіта та розвиток освіти дорослих;

– розвиток науки та інновацій.

За кожним із них реалізуються завдання, спрямовані на досягнення спільної мети: перетворити українську освіту на інноваційне середовище, в якому учні й студенти набувають ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, а науковці мають можливості та ресурси для проведення досліджень, що безпосередньо впливатимуть на соціально-економічний та інноваційний розвиток держави.

Потужну державу і конкурентну економіку може забезпечити згуртована спільнота творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих. Саме таких громадян мають готувати заклади освіти. Зміст професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти має постійно оновлюватися з урахуванням потреб ринку праці. Особливої актуальності набуває питання мобільності, конкурентоспроможності та рівня кваліфікації працівників.

Освітня та наукова галузі мають перетворитися на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності України.

Відтепер на всій території України заборонено відвідувати заклади освіти групам більш як 20 осіб, крім закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної та спеціалізованої мистецької освіти, а також відвідувати окремі категорії закладів, 50% учнів і персоналу яких перебувають на самоізоляції. Відповідне рішення Кабінету Міністрів, ухвалене 11 листопада 2020 року, оприлюднено на Урядовому порталі.

Згідно з рішенням, забороняється відвідувати заклади здобувачами освіти групами кількістю більш як 20 осіб, крім закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної та спеціалізованої мистецької освіти.

Також заборонено відвідування закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної, спортивної та спеціалізованої мистецької освіти,

якщо більш як 50% учнів та персоналу закладу освіти перебувають на самоізоляції через контакт з пацієнтом, в якого підтвердили COVID-19.

Дані норми діють для закладів освіти на всій території України, оскільки останні зміни до правил карантину скасовують розподіл на окремі зони епідемічної небезпеки – «зелену», жовту», «помаранчеву» та «червону».

1.3. Зміст та значення основних видів музичної діяльності учнів

Власне музична діяльність дітей на уроках музики полягає у слуханні музики, у її виконанні та у досвіді імпровізації та створенні музики.

Головним завданням слухацької діяльності є формування слухацької музичної культури учнів. Це насамперед:

а) накопичений досвід спілкування з високохудожніми зразками народної, класичної та сучасної вітчизняної та зарубіжної музики;

б) вміння емоційно і глибоко сприймати образно-смісловий зміст музики на основі засвоєних знань про різні музичні стилі, жанри, форми тощо;

в) потреба у слухацькій діяльності.

Слухання музики має воістину невичерпні можливості у плані розширення та збагачення інтонаційно-слухового запасу школярів. За цілеспрямованого педагогічного керівництва за роки навчання у школі учні мають бути підготовлені до слухацького спілкування. Тому, чим багатшим є слухацький досвід дитини у сфері спілкування його з музичними зразками різних музичних стилів, творчих напрямів, шкіл, з творчістю окремих композиторів, тим більше учень здатний емоційно відгукнутися на музику, що звучить, у тому числі й нову для нього, вступити з нею у діалог.

У процесі входження дитини на світ нової йому у стильовому відношенні музики виділяються три стадії. Умовно вони можуть бути визначені як:

накопичення інтонаційно-слухового досвіду, спрямованого на засвоєння учнями типових для цього стилю інтонацій;

виявлення на основі накопиченого інтонаційно-слухового досвіду типових для даного стилю інтонаційно-стильових комплексів та виявлення їх у цілісній композиційній структурі досліджуваних творів;

розуміння стилю через сприйняття музичного образу досліджуваних творів, у кожному у тому числі міститься типовий при цьому стилю сплав жанрових і стильових ознак [6].

Для формування слухацької культури необхідно, щоб в інтонаційно-слуховому запасі школярів були представлені зразки народної, класичної, сучасної музики в їхньому жанрово-стильовому різноманітті. При цьому дуже важливо, щоб систематичне вивчення музичного мистецтва здійснювалося з освоєнням високих зразків інтонаційно-подібної сфери рідної для дитини музичної культури та поступового включення до неї зразків музичної культури різних країн та народів. При організації процесу розвитку слухацької культури школярів слід пам'ятати про існування різних підходів до розуміння змісту музичного мистецтва [6].

Перший заснований на розумінні музики як відображення дійсності в образній формі. Відповідно до цієї позиції, розуміння музики можливе лише в опорі на розкриття зв'язків музики та життя. При цьому головним стає підведення учнів до розуміння різних взаємозв'язків музики та життя. Змістовною основою встановлення цих зв'язків є основні категорії музичного мистецтва, такі як жанрова основа музики, інтонація, музичний образ, музична драматургія, стиль, і навіть взаємозв'язок музики з іншими видами мистецтва [17].

Друга позиція полягає в тому, що сенс музики має бути знайдений у самій музиці.

Слід мати на увазі і той музично-слухацький досвід дитини, яким вона володіє: на початковій стадії освоєння музичного мистецтва розкриття його зв'язків з навколишнім життям може допомогти йому зрозуміти і власне музичні явища, оскільки за такої організації процес слухання музики будується за принципом: від знайомого до незнайомого. На наступних етапах музичний досвід дитини допомагає йому відчувати закономірності розвитку всередині самої музики.

Різні погляди щодо організації слухання музики на музичних заняттях відзначаються і стосовно питання можливість «перекладу» сенсу музичного твору у форму вербальної промови.

Згідно з однією позицією, зміст музичного твору не може бути пояснений у словесній чи іншій формі. Прихильники іншого погляду вважають, що з розкриття змісту музики необхідне залучення словесних пояснень, порівнянь, зіставлень. Добре відомі музикантам висловлювання двох великих музикантів про можливість вираження музичної думки за допомогою слів:

Ф. Мендельсон: " Думка, виражена музикою... не дуже невизначена для словесного висловлювання, а навпаки, занадто точна " [3].

І.Ф. Стравінський: "Музична система не аналогічна словесній, вона взагалі не є цілісною системою, придатною для зіставлення. Насправді музика скоріше вавілонське змішання мов, ніж універсальна мова" [44].

Говорячи про розвиток музично-слухацької культури учнів, необхідно пам'ятати, що кожна дитина слухає та чує музику по-своєму.

Виконавча музична діяльність є неодмінною частиною всіх музичних занять. Вона допомагає дитині відчувати природу музичного виконавства, відчувати себе музикантом, здатним до сприйняття, пізнання музики та її

втілення у своїй діяльності. Життя музичного твору - у його виконанні, тобто у розкритті його сенсу через інтонування [5].

Характеризуючи специфіку музичного виконавства, В.Л. Живов зазначає, що музично-виконавчий процес включає два основних, пов'язаних між собою, компоненти:

- розуміння суті твору (сприйняття);
- передачу його (відтворення) [14].

Сутністю музичного виконавства є творча художня інтерпретація музичного твору, що виявляється в озвучуванні, виголошенні, інтонуванні музичного тексту для слухачів за допомогою специфічних виконавських музично-виразних засобів: найтонших інтонаційних нюансів, динамічних, тембрових та темпових звуковидобувань та артикуляції [14].

Виконавча культура учнів має такі основні показники:

- виражені інтереси, схильності, потреби саме до конкретного виду виконавчої діяльності;
- володіння необхідними виконавськими знаннями, вміннями та навичками, що сприяють досягненню єдності інтонаційно-образного сприйняття, відтворення відповідно до характеру, стилю та жанру твору;
- ставлення до виконавства як творчого процесу;
- вміння оцінити якість виконання музики на основі своїх уявлень про красу співацького, інструментального звучання, виконавську інтерпретацію твору.

Специфіка виконавчої діяльності учнів на музичних заняттях у системі загальної освіти, і, перш за все на уроках музики, полягає переважно у колективній та виконавчій діяльності дітей. Створення виконавського художнього образу та його втілення відбуваються значною мірою під керівництвом вчителя, але вимагають у своїй активної, творчої участі всіх дітей.

Виконавча діяльність учнів на музичних заняттях здійснюється у таких основних видах: хоровий, ансамблевий та сольний спів, гра на музичних інструментах.

Вокально-хорове музикування, слідуючи традиціям музичної культури, є пріоритетним видом виконавства під час уроків музики установах загальноосвітнього типу. Там, де в традиціях національної культури особливе місце займає інструментальне виконавство (наприклад, Казахстан), таким видом виконавства може стати гра на домбрі.

Найбільш повно та яскраво зонна природа слуху знаходить своє відображення у вокальному, хоровому виконавстві, а також грі на музичних інструментах з нефіксованою висотою звуків. У цьому випадку говорять про так зване вільне інтонування в межах певної зони, що дає можливість досягнення найтоншого інтонаційного нюансування завдяки змінам висоти звуку, його тривалості, гучності та тембру.

Говорячи про виконавські види діяльності, необхідно порушити питання виконавчої техніки, і зокрема проблему музично-виконавського руху. Найяскравіший прояв вона знаходить у музично-пластичній діяльності, де рух постає у зорово-наочній формі. Взаємозв'язок такого руху з музикою, що звучить, носить зорово-наочний характер і тому може служити показником проникнення дитини в художній образ твору.

У грі на музичних інструментах виконавські рухи мають не менш важливе значення, тому що від їхнього характеру, спрямованості, зіткнення з інструментом залежить якість інтонування. Однак ці рухи вже більш "згорнуті", і контроль за ними з боку вчителя становить відомі труднощі. Головним критерієм тут може бути якість самого музичного звучання і природність рухів виконавця.

У вокально-хоровій діяльності руху виконавців вже стають невидимими для педагога, оскільки вони обмежуються переважно рухом

голосових зв'язок, тому надавати якийсь вплив педагог може лише у вигляді регуляції якості звучання.

Вокально-хорова діяльність спрямована на розвиток вокально-хорової культури як важливої частини загальної музичної культури особистості школяра. Вона має унікальні можливості для розвитку музичного слуху в дітей: спів у нетемперованому ладі передбачає як обов'язкове вслухання дитини на співоче звучання, перебування у ньому безлічі нюансів, властивих лише співу і які безпосередньо відбивають у звуці душевний настрій дитини.

На уроці музики вокально-хорова діяльність здійснюється в основному хорова, колективна діяльність, здатна викликати в дитині почуття єднання з іншими дітьми вчителем у різних емоційно-образних проявах.

До змісту вокально-хорового навчання та виховання входять:

- система основних специфічних знань про співочий голос та його охорону, про правила співу в хорі;
- відповідні вокально-хорові вміння та навички;
- досвід музично-творчої навчальної діяльності учнів, що виявляється у процесі занять хоровим співом;
- досвід емоційно-естетичного ставлення до музики та до навколишнього світу, що є умовою формування у дітей системи цінностей.

Для формування вокально-хорової культури учнів величезну роль відіграє правильний підбір репертуару хорового колективу, що включає народну, класичну і сучасну музику, здатний завдяки своїй ідейній, художній спрямованості, різноманітності стилів, жанрів і форм виховувати естетичний смак учнів, їх моральне, емоційно-позитивне ставлення до життя та відчуття можливості її перетворення

До репертуару дитячого хору включаються художні, педагогічно доцільні, доступні та привабливі для учнів зразки хорової музики. Можливість їхнього введення в репертуар визначається рівнем співочого та

загального розвитку дітей конкретного класу. Завдання хорового навчання полягає також у тому, щоб вивчений під час уроків музики репертуар зміг стати формою побутування та творчого самовираження дитини.

До змісту вокально-хорової роботи входить і система вокально-хорових вправ та розспівувань, спрямована на розвиток співацького голосу, співочого слуху, освоєння вокально-хорової техніки.

Спів без супроводу здатний значною мірою розвивати музичність дитини, оскільки створює оптимальні умови для розуміння їм інтонаційної природи хорового співу та його особливостей. У той же час він становить для дітей значно більші труднощі, ніж співи з інструментальною підтримкою, оскільки потребує складніших вокально-хорових навичок та умінь.

Спів із супроводом, з одного боку, полегшує процес правильного інтонування, досягнення чистоти співочого звучання, тому що в процесі виконання у дитини є інтонаційна підтримка. З іншого боку, виникає певна складність, яка полягає в необхідності поєднання вокального та інструментального тембрів звучання, їхньої узгодженості та взаємодоповнюваності.

Одним із важливих напрямів у діяльності вчителя музики є навчання дітей багатоголосним співам. Багато музикантів-педагогів мають свою точку зору на принцип освоєння учнями умінь і навичок багатоголосного співу на початковому етапі: одні педагоги воліють слідувати ідеї оволодіння вміннями багатоголосного співу на основі канону, інші - на основі підголосів, треті - співу з другої. У цьому використовуються як зразки художніх творів, і вокально-хорових вправ.

Інструментальна діяльність дітей у закладах загальноосвітнього типу здійснюється переважно у процесі гри на елементарних музичних інструментах. Останнім часом у педагогічну практику входить також спільне

виконання музичних творів на фортепіано вчителем і учнем (так зване чотирируччя).

Інструментальна виконавська діяльність дає можливість дитині відчувати себе виконавцем, здатним до інструментального музикування. Як правило, навчання починається з найпростіших шумових, ударних інструментів, потім підключаються дитячі клавішні та духові інструменти.

Основним критерієм при виборі музичних інструментів для їх включення в музичні заняття з дітьми є простота отримання звуку та оволодіння навичками гри на них.

Що ж до класичного музичного інструментарію, до змісту музичних занять включаються лише початкові досвіди спілкування учнів з фортепіано. Можливості колективних музичних занять щодо цього дуже обмежені. Тому учневі надається можливість хоча б зрідка доторкнутися до інструмента, відчувати момент народження звуку, самому простежити, як змінюється його характер залежно від способу виконання, або стати учасником дуету фортепіанного і музикувати спільно з учителем.

Порівняно з вокально-хоровою діяльністю інструментальне музикування дає можливість дітям поекспериментувати з досить різноманітним колом музичних інтонацій, у тому числі з широкими стрибками, зіставленням регістрів, з однією і тією ж інтонацією в різному тембровому вираженні і т.д. У процесі інструментального музикування є можливість простежити залежність характеру звуку, його інтонаційної виразності від способу звуковидобування, динамічних, тембрових та звуковисотних можливостей різних інструментів.

Як показує досвід, гра на музичних інструментах доцільна не тільки в початковій, а й у основній школі, бо навіть підлітки із захопленням беруть участь у подібному музикуванні. Для одних дітей – це можливість взяти

участь у музикуванні, для інших – спосіб виявити свої творчі здібності, для третіх – це просто захоплююче проведення часу.

До основних видів інструментального музикування може бути віднесено:

- сольне, групове та колективне виконання інструментальних зразків;
- виконання акомпанементу до пісень, що розучуються і виконуються, введення додаткової інструментальної партії або кількох партій як супровід до пісні або музичної п'єси, з якою діти знайомляться у слухацькій діяльності;
- імпровізація, твір інструментальних та вокально-інструментальних композицій.

Введення інструментального музикування у процес музичних занять сприяє розвитку всіх без винятку сторін музичного слуху (звуковисотного, мелодійного, ладового, тембрового, динамічного, гармонійного, поліфонічного тощо).

Особливого значення воно набуває в роботі з дітьми, що нечисто інтонують, коли інструментальне музикування є єдиною можливістю самовираження дитини у виконавській діяльності. Однак і для дітей з добре розвиненим музичним (звуковисотним у тому числі) слухом цей вид діяльності сприяє активізації їх музичного розвитку, оскільки у дитини в процесі музикування природно встановлюється зв'язок між звуками, що виконуються, і його музично-слуховими уявленнями про них.

Гра на музичних інструментах створює сприятливі умови освоєння учнями нотного, зокрема партитурного, запису. І це має особливе значення: у процесі співочої діяльності хорового співу освоєння багатоголосного виконання становить значно більшу, порівняно з інструментальним музикуванням, труднощі.

У спеціальній літературі імпровізацію та твір музики прийнято називати музично-композиційною творчістю.

На відміну від інших проявів творчості у слухацькій та виконавській діяльності музично-композиційна творчість полягає у створенні нових музичних текстів. Разом з тим під творчою діяльністю дітей у процесі навчання розуміється не стільки сам предметний результат, тобто дитячі твори, скільки творчий процес, що передбачає розвиток умінь і навичок естетичного, художнього сприйняття - співпереживання мистецтва (а не лише набуття знань про мистецтво), а також пробудження на цій основі здатності до імпровізації, до продуктивного самовираження.

Імпровізація є процесом спонтанного виконання дітьми нового музичного матеріалу. Вигадування музики передбачає організований вчителем творчий процес зі створення музичної композиції, що відповідає поставленим перед дітьми завданням.

Значення цих видів діяльності надзвичайно важливе, оскільки сприяє розкриттю зони найближчого розвитку дитини. Крім того, встановлюється зв'язок між уявою та реальністю. При цьому дитина спирається не так на знання, як на інтуїцію, що також важливо для її особистісного розвитку..

1.4. Характеристика принципів, методів та прийомів музичного виховання і навчання

Розрізняються кілька рівнів розвитку навчальних інтересів.

Першим рівнем є цікавість, вона присутня практично у всіх дітей. На цій стадії у школяра немає потреби глибокого вивчення музики. На даному етапі інтерес до музичного мистецтва ґрунтується на цікавому предметі, яскравості та новизні емоційних вражень, викликаних музикою. Цікавість важлива для створення настрою позитивно-емоційного стану, що сприяє подоланню труднощів на уроці чи засвоєнню складного матеріалу.

Другий рівень – це допитливість, вона виникає у процесі музичного навчання школярів під впливом позитивних результатів до вивчення музики. Вони починають демонструвати прагнення дізнатися щось нове про музичний твір, композитора і т. д. У дитини з'являються потреби вийти за межі програмного матеріалу уроку.

Третій рівень, це пізнавальний інтерес, який обумовлений допитливістю та індивідуальністю художнього образу. Школярі намагаються використовувати здобуті знання і самостійно розширювати кругозір, тобто музикувати, відвідувати концерти, вивчати спеціальну літературу. Формування стійкого музичного інтересу лежить в основі суспільної уваги до предмета та вимагає високого рівня розвитку художнього смаку, естетичних потреб та почуттів у школярів. Для залучення школярів до прекрасного, педагог використовує різні методи, наприклад – словесний, практичний, наочний, ігровий, які визначаються прийомами, що дозволяють грамотно підійти до побудови уроку.

На заняттях педагог спостерігає та вивчає учня, застосовує різні прийоми, що сприяють сприйняттю музичного образу, підбирає для кожного школяра репертуар, робить висновки щодо можливих темпів його розвитку: для одного школяра – прості завдання, для іншого, бо все йому дається легко, ставляться всі нові та складніші завдання.

Перед педагогом під час уроків музики виникають такі завдання: виявити рівень природних музичних здібностей в дітей віком, знайти підхід до дитини, зацікавити музичним мистецтвом, прищепити потяг до пізнання музичного мистецтва. Ці завдання вирішуються поступово протягом усіх занять. Виявлені результати використовують для планування подальшої роботи, підбору відповідного репертуару. Враховуючи те, що внутрішня організація особистісних якостей у кожної дитини є єдиною та неповторною, необхідно, щоб викладач музики у своїй роботі обов'язково диференціював

гру та методичні засоби, глибоко вникав у їх доцільність; наголошував на розвитку сприйнятливості до мови музики, здатності до емоційного відгуку, а також на здатність слухати музику.

На уроках музики ігрова творчість найбільш доступна та захоплююча. Педагог використовує:

- 1) суб'єктивні цілі, які перебувають у самому процесі діяльності, що приносить задоволення;
- 2) об'єктивні цілі, що дозволяють підвищити значення ігрової діяльності у формуванні та тренуванні фізичних та духовних здібностей, необхідних для виховання особистості дитини.

Гра дозволяє мобілізувати емоції дитини, створити особливу атмосферу змагань, в якій весь навчальний матеріал засвоюється швидко і легко. Ігрові форми роботи, що застосовуються педагогом на заняттях з учнями, допомагають стимулювати успішність і сприяють розумовому розвитку завдяки успішному засвоєнню предметного матеріалу, зняття психологічної напруги, створення ситуації успіху, формування позитивних емоцій, розвитку уяви та фантазії, створення та розкриття творчих можливостей для самовираження. Зрештою педагоги музичних шкіл вирішують проблеми відбору дітей, здатних до професіоналізації та подальшого музичного розвитку, завдання підготовки до серйозних занять на інструменті чи співом.

Школярі, які займаються музикою, більш самостійні, впевнені та зосереджені. Вони краще висловлюють свої думки та активно взаємодіють із педагогом. У своїй роботі з учнями педагог спирається на досвід, знання та можливості. Граючи школяреві різноманітні музичні твори, доступні його розумінню, педагог розвиває здатність дитини прислухатися до музики, «слухаючи-слухати». Це першочергове завдання від початку навчання. Навчити школяра сприймати музику – це здатність чути та емоційно

переживати зміст музичних образів, як художньої єдності, розпізнавати відображення у творі дійсності, а не механічної суми різних звуків, розвивати у школяра здатність слухати уважно, зосереджено та активно.

Роль педагога – навчити дітей слухати і сприймати музику не тільки з боку, а й у власному виконанні, розвивати музичний смак, пробуджувати чуйне ставлення до звучання інструменту, вчити розумітися на нотній грамоті, вчити осмисленому фразуванню, елементарному володінню звуком і ритмом, добиватися виразного і образного виконання музичних п'єс.

Процес становлення музичного сприйняття слід розпочинати з чуттєвого аспекту, з пробудження емоцій, формування емоційної чуйності, як частини музичної культури. Музичне сприйняття потребує уваги, кмітливості, спостережливості. Діти слухають твір, порівнюють по висоті звуки, відзначають смислові особливості художніх образів, вчаться розумітися на структурі музичного твору. Відповідаючи на питання педагога після прослуховування, школяр намагається зробити узагальнення і порівняння, визначити характер п'єси. Ці спроби зробити оцінку музичному твору вимагають активної розумової діяльності та направляються педагогом. Емоційна відкритість педагога та дітей (вираз радості, здивування, захоплення музикою) визначають музичне сприйняття та є цікавою формою подачі музичних знань.

Можна визначити такі основні етапи слухання музики:

1. розповідь викладача про композитора та його музичний твір;
2. виконання твору чи слухання у грамзаписі;
3. аналіз музичного твору;
4. повторне прослуховування.

При слуханні музичного твору слід виділити прийоми концентрації уваги молодших школярів у процесі сприйняття музики:

1. прийом новизни (педагог доводить до учнів нову інформацію про композитора тощо.);
2. прийом персоніфікації (педагог використовує настрій дітей до співпереживання);
3. прийом співучасті (педагог моделює дітям ситуацію «уявляємо, що у філармонії на концерті...»).

Важливою формою залучення дітей до музики є творча виконавська діяльність, яка здійснюється у різних видах (гра на музичних інструментах, участь в оркестрі, сольний і хоровий спів) [36, с. 38]. Концертно-виконавська діяльність стимулює інтерес у школярів до занять і благодійно впливає на їх загальний розвиток. До форм концертно-виконавчої діяльності можна віднести сольні концерти, звітні концерти, участь у конкурсах, оглядах, фестивалях, участь у творчих вечорах. Це допомагає розвитку музичного виховання, музичного смаку та всього комплексу музичних здібностей. Музична освіта дає можливість дитині легше орієнтуватися в її дійсності і бути впевненою в собі.

На попередніх заняттях школяру пояснюють назви звуків та їхнє розташування на інструменті, що сприймається та засвоюється легко. Після того, як школяр придбав багаж засвоєних мелодій, навчився розпізнавати напрямок їх руху, відчувати тривалість, можна впритул зайнятися тим, що зазвичай прийнято називати постановкою рук.

Гра на музичному інструменті є одним із найскладніших видів людської діяльності, який вимагає для своєї реалізації і особистого розвитку (волі, уваги, відчуттів, сприйняття, мислення, пам'яті, уяви, великої працьовитості, посидючості), і бездоганної узгодженості фізичних рухів. Важливо враховувати, що побудова навчального матеріалу для освоєння музичного інструменту та нотного матеріалу як відповідає духовним запитам дітей, так і є спонукачем дитячої творчості, засобом самоорганізації.

Ефективність музичного виховання в школярів може забезпечуватися такими педагогічними прийомами:

1. індивідуальним підходом з урахуванням музичного розвитку школяра;
2. методичним забезпеченням навчально-виховного процесу;
3. взаємодією педагогів та батьків в освітньо-виховному процесі.

За такого змісту навчання музика приносить дітям радість, пробуджує фантазію та прагнення до занять музикою.

Педагог має бути не лише гарним музикантом та виконавцем, але й хорошим психологом, чуйним спостерігачем і знавцем душі дитини, допомогти розкритися його творчим здібностям. Не поспішаючи з прогнозами про музичне майбутнє дитини, але й не закриваючи шляхи до неї, прагнути виявити та розвинути усі найкращі задатки кожного учня. Це і є індивідуальний підхід до учня та водночас шлях до педагогічної майстерності.

Музичне виховання робить нічим незамінний вплив на загальний розвиток. Формується емоційне середовище, удосконалюється мислення, дитина стає чуйною до краси в мистецтві та житті [38, с. 37-39]. Заняття музикою сприяє зміцненню здоров'я школяра, формує правильне дихання, зміцнює голосовий апарат, збагачує словниковий запас, виховує працьовитість. Музичне виховання впливає як на розумові здібності школяра, так і сприяє правильності сприйняття світу.

Ефективність цілісного музичного виховання молодших школярів складається на взаємопов'язаних компонентах: мета, завдання, принципи, зміст, форми та методи навчально-виховного процесу, засоби, показники, результат. Центральною ланкою виступає зміст, заснований на авторському комплексі навчальних програм. Програми є визначальними у музично-освітньому процесі школярів і дозволяють виділити таке:

1. розвиток музично-творчих здібностей учня на основі набутих ним знань, умінь та навичок у галузі виконавства, а також виявлення найбільш обдарованих дітей та підготовки їх до подальшого вступу до освітніх установ, що реалізують освітні програми середньої професійної освіти за профілем предмета;
2. розвиток інтересу та любові до класичної музики та музичної творчості;
3. освоєння музичної грамоти як необхідного засобу для музичного виконавства;
4. оволодіння основними виконавськими навичками гри на інструменті;
5. навчання навичкам самостійної роботи з музичним матеріалом, читання з аркуша неважкого тексту;
6. набуття дітьми досвіду творчої діяльності та громадських виступів;
7. формування найбільш обдарованих випускників усвідомленої мотивації до продовження професійного навчання у освітніх установах, реалізують професійні освітні програми.

Роль уроків музики у виховному процесі школярів надзвичайно велика. В.М. Шацька у своїй книзі «Загальні питання естетичного виховання в школі» дає визначення вихованню «як здатності цілеспрямовано сприймати та правильно розуміти та оцінювати красу в навколишній дійсності-в природі, у суспільному житті, праці, явищах мистецтва» [54]. Для того щоб вплив був пізнавальним, необхідна систематична цілеспрямована робота. Тому, навчаючи дітей музиці, педагог повинен мати на увазі, що дають його знання дітям, які думки і почуття. Викладачеві необхідно навчити дитину розуміти та приймати подану нею інформацію. Сьогодні урок музики будується із застосуванням комп'ютерних технологій та нових мультимедійних засобів. Володіння комп'ютерними технологіями дозволяє педагогу на більш

високому рівні проводити заняття, сприяти подоланню вузької виконавчої спрямованості музичного навчання та розвитку музичних здібностей учнів.

Виховна роль музики у залученні школярів до музичних цінностей, а також спрямованість та характер її соціального впливу, є важливими критеріями, що визначають якість музичної освіти та духовно-культурний рівень дітей. Саме школа має на все життя пробудити у дитині інтерес до мистецтва. Музичне виховання має бути доступним як обдарованим учням, так й бути складовою загального розвитку всього підростаючого покоління.

Для підвищення успіху у вдосконаленні музичного виховання та освіти школярів необхідно спиратися на накопичений світовий досвід, який дозволить знаходити нові об'єктивні рішення. В якості пропозицій можна назвати такі позиції:

1. створити єдину систему музично-освітніх послуг з урахуванням інновацій;
2. забезпечити взаємодію закладів культури з творчими спілками, діячами культури та науки;
3. реформувати систему музичної освіти шляхом запровадження нових технологій з використанням сучасних медіа засобів;
4. оновити та зміцнити матеріально-технічну базу закладів культури;
5. підвищити професійну компетентність педагогів, які працюють у системі музичної освіти та виховання дітей.

Висновки

Одним із важливих напрямів у діяльності вчителя музики є навчання дітей багатоголосним співам. Багато музикантів-педагогів мають свою точку зору на принцип освоєння учнями умінь і навичок багатоголосного співу на початковому етапі: одні педагоги воліють слідувати ідеї оволодіння вміннями багатоголосного співу на основі канону, інші - на основі підголосів,

треті - співу з другої. У цьому використовуються як зразки художніх творів, і вокально-хорових вправ.Сьогодні урок музики будується із застосуванням комп'ютерних технологій та нових мультимедійних засобів. Володіння комп'ютерними технологіями дозволяє педагогу на більш високому рівні проводити заняття, сприяти подоланню вузької виконавчої спрямованості музичного навчання та розвитку музичних здібностей учнів.

Музична освіта дає можливість дитині легше орієнтуватися в її дійсності і бути впевненою в собі.

РОЗДІЛ 2

СТАН ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ШКОЛІ З РУМУНСЬКОЮ МОВОЮ ВИКЛАДАННЯ

2.1. Експериментальне дослідження стану викладання музичного мистецтва в школі з румунською мовою викладання

В Україні працює 69 шкіл з румунською мовою навчання. ЗЗСО з румунською мовою навчання знаходяться у Чернівецькій області – 57 закладів (687 класів, де навчаються 10829 учнів) та на Буковині – 12 закладів (138 класів, де вчиться 2220 учнів) [7].

На основі Чернівецької гімназії № 6 ім. О. Доброго [51] було проведене дослідження стану викладання музичного мистецтва. Дослідження проводилося на основі опитування учнів середніх класів (з 6 по 7 класи, загалом було опитано 20 учнів).

У школі один учитель здійснює викладання музики. Аналіз кадрового забезпечення представлений у таблиці 2.1:

Таблиця 2.1 – Кадрове забезпечення

№ п/п	П.І.Б. Вчителя	Освіта	Стаж
1.	Бойчук Яна Олександрівна	середня спеціальна освіта, Чернівецьке державне училище мистецтв	11

Джерело: [19]

У викладанні музики вчитель керується Законом "Про освіту" програмами та посібниками, затвердженими Міністерством освіти і науки України, нормативними документами та методичними рекомендаціями про особливості викладання предметів.

Робочі програми в 1-7 класах складені з урахуванням вимог типової програми з музики, яка визначає інваріантну частину навчального курсу, конкретизує зміст предметних тем, показує заплановані результати освоєння основної освітньої програми основної загальної, середньої загальної освіти у відповідність до всіх вимог.

Ефективність викладання багато в чому зумовлена станом матеріально-технічної бази на уроках. Аналізуючи навчально-методичне та технічне забезпечення викладання музики, враховувалися такі показники:

- наявність та відповідне оформлення кабінету;
- наявність можливості забезпечення учнів необхідними матеріалами: наочними посібниками;
- систематизацію роздавального матеріалу та наочних посібників, а також стан їх заощадження;
- паспортизація кабінету.

У школі діє окремий кабінет музики (кабінет № 32). Результати аналізу показали задовільний рівень матеріально-технічної бази викладання предмета. Наявне естетичне оформлення кабінету, де простежується його спеціалізація.

Приміщення для кабінету музики та його планування визначається санітарно-епідеміологічними правилами та нормами.

Кабінет оснащений настільним комп'ютером, піаніно, дерев'яними ложками, бубном, трикутником, тріскачкою.

Також кабінет оснащений картографічними посібниками, папками з методичним матеріалом на кожному парту.

Робота методичного об'єднання вчителів предметів соціально-гуманітарного циклу будується відповідно до плану методичної роботи школи.

Проблема шкільного методичного об'єднання (МО) вчителів предметів соціально-гуманітарного циклу - "Впровадження нових освітніх стандартів у викладанні предметів соціально-гуманітарного циклу як умова забезпечення сучасної якості освіти".

Мета роботи МО вчителів соціально-гуманітарного циклу – запровадження нових освітніх стандартів у викладанні предметів соціально-гуманітарного циклу як умова забезпечення сучасної якості освіти

Завдання МО соціально-гуманітарного циклу:

- вивчити нормативно-правову, методичну базу;
- підвищувати рівень професійної підготовки вчителя через семінари, вебінари, курси підвищення кваліфікації, а також через самоосвіту;
- продовжити роботу з активізації розумової діяльності та інтелектуального розвитку, формування ціннісних мотивів вчення, розвитку творчих здібностей учнів через уроки, предметні декади, позакласні заходи.

Таблиця 2.2 – Тема самоосвіти вчителя музики

П.І.Б вчителя	Тема самоосвіти
Бойчук Яна Олександрівна	"Розвиток сприйняття музики як основа виховання музичної культури школярів"

Вчителями МО вчителів соціально-гуманітарного циклу організовано взаємовідвідини уроків, позакласних заходів. Проводиться певна робота з обдарованими дітьми, забезпечено участь обдарованих учнів у різних змаганнях шкільного та муніципального рівня.

Проте, слід зазначити низький рівень результативності участі. Це свідчить про відсутність системи у роботі з обдарованими та здібними дітьми.

Важливим напрямом педагогічної та методичної діяльності є організація предметно-методичного тижня на уроках як одного з напрямків позакласної роботи. Відповідно до річного плану роботи школи, з метою розвитку інтересу учнів до уроків музики, у період з 12.10.2021 р. до 16.12.2021 р. в школі був вперше проведений предметно-методичний Тиждень вчителів з музики та технології. В організації та проведенні Тижня взяли участь класні керівники 5-11 класів, учитель музики Бойчук Яна Олександрівна.

Заходи, проведені в рамках Тижня музики, пройшли жваво та цікаво. Учні були дуже активними, з великим інтересом брали участь у заходах.

Слід зазначити, що організація предметно-методичного Тижня з музики пройшла високому рівні.

Відвідані уроки свідчать, що вчитель володіє методикою викладання музики на належному рівні; типи уроків відповідають поставленим цілям та віковим особливостям учнів. Уроки музики методично правильно збудовані.

Яна Олександрівна – вчитель творчий та ерудований. Своїм головним завданням вважає виховання всебічно розвиненої людини, яка у своїй професійній діяльності наголошує на формуванні естетичного смаку учнів і на розвиток інтересу до музично-обрядової культури Закарпаття. Особлива тема приділяється румунським національним пісням. Для реалізації поставлених завдань вчитель активно застосовує під час уроків розвиваючі технології: випереджаючого навчання, пошукові, ігрові. Для оптимізації навчального процесу Яна Олександрівна запроваджує та інформаційні технології. Веде велику навчально-виховну роботу разом із вчителями-предметниками гуманітарного циклу. У період з 2019 по 2020 роки були проведені вбудовані уроки з мистецтва «Природа в музиці та образотворчому

мистецтві». Оформлено кабінет музики, що відповідає сучасним вимогам, оснащений необхідним обладнанням та апаратурою. Кабінет є центром естетичного виховання учнів.

Бойчук Яна Олександрівна – учитель високої методичної культури. У навчальному процесі вона застосовує сучасні освітні технології, нетрадиційні прийоми та методи ведення уроку: інтонаційно – стильового розуміння музики, емоційної драматургії, метод концентричної організації матеріалу, ігрові та здоров'язберігаючі прийоми.

Яна Олександрівна досвідчений, грамотний педагог, здатний самостійно приймати рішення у різних ситуаціях навчання та виховання, життя дітей та нести відповідальність за них. Педагог показує сумлінне, відповідальне ставлення до своєї праці, вміє координувати свою діяльність із іншими колегами.

Класні журнали заповнюються своєчасно. Записи тем уроку дають повну інформацію про зміст. Журнали інструктажів ведуться акуратно та систематично.

З метою визначення якості знань учнів з музики було проведено порівняльний аналіз рівня навчальних досягнень учнів за останні 3 роки.

Таблиця 2.3 – Порівняльний аналіз навчальних досягнень учнів

Музика	2018-2019	2019-2020	1 півріччя 2020-2021
початкова школа	91 %	92 %	93 %
середня школа	92 %	92 %	93%

Якість знань у 1-7 класів з музики стабільна і знаходиться на оптимальному рівні. Невстигаючих по предмету протягом 3-х років немає.

У грудні у 3-7 класах було проведено адміністративну контрольну роботу

Таблиця 2.4 – Результати адміністративної контрольної роботи

Клас	к-сть учнів.	«2»	%	«3»	%	«4»	%	«5»	%	% успішності	% якості знань
3-а	24			2		8		14			
3-б	20	1	4.5	7	31.5	2	9	10	45	90	90
4-а	19			3	15.6	5	26	11	57.2	98.8	100
4-б	17			1	5.8	12	69.6	4	23.2	98.6	100
5-а	23			3	12.9	6	25.8	14	60.2	98.9	100
5-б	22	2	9	1	4.5	11	49.5	8	20.25	83.25	80
6-а	24			2	8.6	15	64.5	6	25.8	98.9	100
6-б	23			2	8.6	9	38.7	12	51.6	98.9	100
7-а	21	-		-		3	15	17	85	100	100
7-б	22	-		-		5	22.5	17	76.5	99	100

Типові помилки:

1. Не запам'ятовують назви музичних інструментів.
2. Не запам'ятовують авторів творів.
3. Плутаються в жанровому розмаїтті.

Висновки та рекомендації:

Вважати стан викладання музики у 1-7 класах задовільним, відповідним вимогам.

2. Вчителю музики Бойчук Я.О.:

2.1. Посилити позакласну діяльність з музики з метою зростання рівня навчальної мотивації, рейтингу предмета.

2.2. Підвищити результативність роботи з обдарованими дітьми.

2.3. Будувати процес діагностики за підсумками контрольних робіт.

2.4. Підвищувати мотивацію учнів до вивчення музики.

Так як музика вивчається на румунській мові, слід також визначити формування комунікативної компетентності учнів. При вивченні іноземної мови учні повинні виходити з розуміння природи мови як знакової системи, що використовується в спілкуванні. Це означає, що оволодіння формальною мовною стороною (фонетика, лексика та граматики) та мовною системою має здійснюватися в процесі спілкування. Таким чином, комунікативний та когнітивний підхід при вивченні іноземних мов стає домінуючим у навчанні.

Взагалі комунікативний підхід - це реалізація методу навчання, в якому здійснюється впорядковане, систематичне та взаємопов'язане навчання румунської мови як засобу спілкування.

Комунікативний підхід - це повне та оптимальне впорядкування взаємозв'язку між компонентами навчального змісту. Когнітивний підхід до навчання - це універсальний обліковий процес знань та окремих психофізичних властивостей, що характеризують пізнавальний стиль кожного учня.

Основними принципами організації змісту навчання використання комунікативного методу є:

- **Мовленнєва орієнтація.** Це викладання іноземної мови через спілкування. Це означає, що урок практично орієнтований. Там вивчається мова, а не інформація про мову. Перш за все, це стосується вправи: вправа більше, ніж справжній діалог, вона є більш ефективною. Область мовленнєвих вправ дозована при швидкому накопиченні великої кількості словника та граматики з негайним виконанням; не допускається жодного речення, яке не можна використовувати в реальному діалозі.

- **Функціональність.** Мовленнєва діяльність має три аспекти: лексичний, граматичний та фонетичний. Вони нерозривно пов'язані в процесі виступу. Звідси випливає, що слова не можуть функціонувати ізольовано від форм свого існування (використання). Функціональність передбачає, що слова та граматичні форми засвоюються безпосередньо у діяльності: учень виконує будь-яку дію з голосом - підтверджує думку, спонукає співрозмовника до дії, під час якої набуває необхідних слів чи граматичної форми.

- **Ситуаційні.** Його основне значення - підбір та організація матеріалу на основі ситуацій та питань спілкування, які викликають зацікавлення кожного учня.

- **Новинка.** Це проявляється в різних компонентах уроку. Насамперед, новизна мовленнєвих ситуацій (обговорення проблем мовного партнера, умови спілкування тощо). Це новизна використовуваного матеріалу (його інформація), і новизна організації уроку (його види, форми), і різноманітність методів роботи. У цих випадках учні не отримують прямих вказівок запам'ятовувати матеріал - це стає побічним продуктом мовленнєвої діяльності з матеріалом (мимовільне запам'ятовування).

- **Особиста орієнтація спілкування.** Кожна людина різна і за своїми природними властивостями (можливостями), і здатністю здійснювати навчальну і мовленнєву діяльність, і характеристиками як особистості: досвідом (у кожного є свій), контекстом діяльності (у кожного учня набір якостей які є основою стосунків з іншими людьми), набір специфічних почуттів і емоцій (один пишається містом, а другий - ні), їх інтереси, свій статус (положення) у групі (класі). Комунікативне навчання передбачає врахування всіх цих особистісних характеристик, бо лише таким чином може бути спосіб спілкування: завдяки комунікативній мотивації забезпечувати цілеспрямоване мовлення, сформовані стосунки тощо.

- **Колективна взаємодія.** Це спосіб організації процесу, в якому учні активно спілкуються один з одним, і умови, що успіх кожного учня - це успіх інших.

- **Моделювання.** Обсяг регіональних географічних та лінгвістичних знань дуже великий і його не можна засвоїти на шкільних курсах. Тому необхідно обрати обсяг знань, який знадобиться для концентрованого представлення культури та мови в країні.

Як видно з вищесказаного, комунікативна технологія навчання румунською мовою є найбільш ефективною. На шкільному рівні необхідно закласти основи румунської мови - це інструмент спілкування, який дозволяє перейти від розгляду румунської мови як об'єкта вивчення до використання її на практиці як корисного інструменту.

Вивчення іноземної мови як практичного засобу міжкультурної комунікації вимагає широкого впровадження передових технологій зміни парадигми навчання іноземної мови шляхом залучення учнів до активної пізнавальної діяльності на цільовій мові.

Вибір освітніх технологій для досягнення цілей та завдань, викладених у рамках дисципліни «Іноземна мова», зумовлений необхідністю формувати в учнів набір загальнокультурних компетенцій, необхідних для реалізації міжособистісної взаємодії та співпраці в термінах міжкультурної комунікації, а також забезпечення необхідної якості освіти на всіх її етапах.

Форми та прийоми, які використовуються для навчання музики румунською мовою, компетентності та реалізації підходу до діяльності учнів, які, в свою чергу, сприяють формуванню та розвитку мультикультурної мовної особистості, здатної забезпечити продуктивний діалог з іншими культурами; вміння учнів здійснювати різні види діяльності з використанням румунської мови; готовність учнів до саморозвитку та самовиховання, а

також сприяють творчому потенціалу особистості виконувати свої професійні обов'язки.

Використовуючи різноманітні форми та методи навчання у своїй практиці, засновані на вивченні літератури в педагогіці та психології, можна дійти висновку, що в штучному мовному середовищі для вивчення іноземної мови не обійтися без ігрового методу. Він успішно використовується як самостійний метод для розробки конкретних тем, як частина якогось іншого методу, а також цілого або частини уроку. Фонетичні навички, що практикуються у твістерах мови, коротка тематична рима. Використання ігор (фонетичних, орфографічних, граматичних та лексичних) дозволяє зробити нудну роботу цікавішою та захоплюючою для учнів. Самостійність у вирішенні мовленнєвих завдань в окремих формах роботи, швидке реагування у роботі з груповими формами, максимальна мобілізація мовленнєвих навичок усіх характерних якостей мовленнєвих навичок, що проявляються під час ігор.

У грі все рівно. Це практично можливо для кожного учня, навіть того, хто не має достатньо міцних знань про мову. Більше того, учень зі слабкою мовою може стати першим у грі: винахідливість тут іноді важливіша, ніж знання предмета. Почуття рівності, пристрасі та атмосфери радості, відчуття доступності робочих місць - все це дозволяє школяреві подолати сором'язливість, заважаючи вільно користуватися словом в мовленні іноземною мовою, зменшує страх перед помилками, це сприятливо впливає на результати навчання.

Основними функціями ігрової діяльності в процесі навчання є: тренінг, навчальна, розважальна, комунікаційна, релаксаційна, психологічна та розвиваюча.

Одним із способів активізації учнів у вивченні іноземних мов є проектний метод, коли учень самостійно планує, створює, захищає проект,

тобто активно бере участь у процесі комунікативної діяльності. Навчальний проект - складний пошук, дослідження, облік, графіка та інші види робіт, що здійснюються учнями самостійно з метою практичного або теоретичного вирішення значної проблеми.

Основними завданнями проектного методу є:

- 1) самовираження та самовдосконалення учнів, підвищення мотивації до навчання, формування пізнавального інтересу;
- 2) впровадження на практиці набутих навичок, розвиток мови, вміння грамотно та переконливо викладати навчальний матеріал, вести дискусію;
- 3) демонстрація рівня культури, освіти, соціальної зрілості.

Метод проекту допомагає розвивати мовні та інтелектуальні навички, сильний інтерес до вивчення мови, необхідність самоосвіти. Зрештою, очікується досягнення комунікативної компетентності, тобто певного рівня мови, краєзнавства, соціокультурних знань, комунікативних навичок та мовних навичок, які дозволяють спілкуватися іноземною мовою. Впровадження проекту та методів дослідження на практиці призводить до зміни позиції вчителя. З авторитетного джерела інформації вчитель стає співучасником дослідження, творчого пізнавального процесу, наставником, консультантом, організатором самостійної діяльності учнів. Аналізуючи застосування методу проектів у сучасній школі, ми вважаємо, що це один з найпотужніших стимулів мотивації до вивчення іноземних мов, найкреативніша діяльність, оскільки в роботі над проектом беруть участь усі учні, незалежно від рівня здібностей та мовного навчання. Вони втілюють у життя отримані знання та формують мовленнєві навички, творче переосмислення та примноження.

Крім того, проблема та різноманітність форм і видів цієї технології вимагає міждисциплінарних зв'язків, які дозволяють учню скласти яскраву картину світу, в якому він живе, взаємозв'язок явищ та предметів,

взаємодопомогу, різноманітність матеріальної та художньої культури. Основна увага приділяється розвитку образного мислення, розумінню причинності та логіки подій, самореалізації та самовираження не тільки учнів, але й викладачів.

2.2. Проблемні аспекти викладання музичного мистецтва у початковій та в основній школі

Музика сьогодні звучить усюди. Дітей, які слухають музику за допомогою плеєра, можна зустріти на вулиці, у транспорті, у школах на перервах. Вони активно обмінюються музичними файлами для своїх мобільних телефонів. Але яку музику вони слухають? Сьогодні існує величезний пласт музичної культури, народжений поза сферою академічної музичної освіти. І музика цього культурного пласта є одним із головних захоплень сучасної молоді. Виявляється потреба у нових формах спілкування з музикою, і ми не маємо бути «чужими на святі». Або ми активно включаємось у музичне життя, що протікає паралельно з навчальною діяльністю або виявляємось незатребуваними.

Традиції музичного виховання дітей мають давню історію. Сьогодні головне завдання зробити дитяче дозвілля змістовнішим, духовнішим, долучити до справжніх цінностей, і, ще, виховати гарний смак. Розвинути або «задушити» цей процес залежить тільки від людей, що його оточують, і більшою мірою від педагога. Безперечно, що прилучення до музики, живопису, мистецтва з перших кроків життя маленької людини залишає незабутній слід у душі. Моральний початок, який було закладено в дитинстві, дитина пронесе через все життя. Якщо раніше перед музичними школами стояло завдання підготовки учнів для подальшого професійного навчання, то сьогодні – здобуття загальної музичної освіти. У музичних школах тепер

складено нові програми, загальнорозвиваючі та розраховані на 3 – 4 роки навчання.

Загальна музична освіта відповідає, в основному, за розвиток загальних музичних здібностей, які є складовими особистих якостей кожної дитини. Завдання музичного розвитку та освіти підростаючого покоління вирішували за всіх часів. Сухомлинський В.А. говорив: «Музичне виховання - це виховання музиканта, а насамперед - виховання людини». А Платон учень Сократа вважав: «Освіта - це виховання плюс навчання. Навчання починається з музики». Мета школи – зробити музику надбанням не тільки обдарованих дітей, які, можливо, оберуть її своєю професією, але і всіх, хто навчається в музичній школі; адже серйозну музичну освіту мають здобувати і діти із середніми музичними даними. Головне педагогу грамотно скласти програму з теоретичних дисциплін, продумати форми роботи, щоб вони допомагали розвивати учнів та їм було цікаво. Теоретичний матеріал закріплювати за допомогою кросвордів, тестів, загадок. Запропонувати учням самим придумати питання з варіантами відповідей (одна правильно, дві ні (як у грі «Хто хоче стати мільйонером» наприклад:

«реприза – знак

а) скасування,

б) повторення,

в) підвищення».

Для таких учнів дуже важливо навчитися підбирати пісні, добре знати буквені позначення та читати з аркуша нескладні пісні. Програма має бути доступною, потрібною та найголовніше практичною. Кожен учень може бути справжнім любителем музики, тобто активним слухачем, учасником шкільного та, найголовніше, домашнього музикування. У наш час володіння навіть мінімальними навичками та знаннями в галузі музики є неодмінною

умовою для розвитку гарного художнього смаку, який, у свою чергу, визначає суть самої людини.

Насамперед хочеться зупинитися на тому, що які б знання ми не мали, якою б методичною літературою не користувалися, ми насамперед педагоги. А педагог – це професія великодушних. Як би ми вчителі не працювали над собою, ми завжди відчуваємо, що досягнутий нами рівень ще надто далекий від ідеалу. Іноді, ми буваємо навіть зайве вимогливі, продумуємо, здавалося б все до дрібниць, але так і не дотягуємо до досконалості. Зрозуміло, і щодо учнів наші надмірні сподівання часто не виправдовуються. І тоді ми починаємо дітей дорікати, а результат, зазвичай зворотний – втрата інтересу, занепад духу.

Відомо, що 99 схвальних зауважень може вистачити, щоб компенсувати один єдиний осуд. Критика знижує впевненість учня у власних силах, боляче б'є по самолюбству. І хоча ми тішимо себе думкою, що наша критика справедлива і необхідна, часто це зовсім не так. Для розвитку та вдосконалення, учневі, перш за все, потрібні моральна підтримка та позитивний приклад. Те, що сприйняла людина в дитинстві, визначає її подальше життя:

- Діти, які звикли до критики – вчаться засуджувати.
- Діти виховані ворожнечею – знають, як нападати.
- Діти, що виростили в глузуваннях – вбирають боязкість.
- Соромні діти – з виною своєю нерозлучні.
- Ті, хто вихований терпимістю – осягають науку терпіння.
- Виховані словом – вміють вірити в себе.
- Діти, вирощені похвалою – вміють бачити хороше.
- Діти, виховані схваленням – живуть із собою в ладу, обдаровані дружбою, душевним теплом.

Похвала, щира симпатія та безмежне терпіння – ось що необхідно дітям і особливо на початковому етапі навчання.

Не можна музичну освіту та виховання розглядати як відокремлену галузь знань. Навчальний процес у музичній школі не повинен зводитися до вузької спрямованості – навчання лише грі на інструменті, співу, отримання початкових знань з теоретичних дисциплін тощо. Крім того, педагоги повинні вчити мистецтву спілкування, тактовності, делікатності, увазі, логіці мисленню, прищеплювати добрий смак.

Урок музики – це урок мистецтва. Це означає, що музика визначає те, що відбувається на заняттях: характер спілкування з учнями, методи, прийоми, логіку організації заняття. У цілому урок за змістом і формою повинен відображати хіба що витвір мистецтва. Сольфеджіо - складний предмет. Завдання викладача – зробити цей предмет цікавим, доступним. При методичному плануванні уроків сольфеджіо необхідно поєднувати з різними формами роботи, створеними задля розвитку музичних здібностей учнів.

За якою б програмою викладачі не працювали, головне, щоб був результат. Учні мають почуватися комфортно, впевнено, осмислено виконувати поставлені перед ними завдання. Слово школа походить від давньогрецького «дозвілля», «відпочинок». А ще від латинського «гра» чи місце для гри. Сухомлинський В.А. говорив; «Діти мають жити у світі краси, ігри, казки, музики». Одна з основних форм «природного відпочинку» дітей не у тому, щоб навчати дітей мистецтву, як технології, а у тому, щоб створити атмосферу мистецтва, у якій слід вирощувати паростки, а головне душу, почуття, прекрасне і моральне у дитини. Макаренко О.С. затверджував; «Яка дитина в грі, така вона буде, коли виросте»:

- У грі вона пізнає світ
- У грі вона пізнає себе і свої можливості

- У грі створюються умови для розвитку уяви та мислення
- Гра виступає як профілактичний засіб проти дитячих комплексів.

Роль педагога у грі надзвичайно велика. Педагог повинен володіти методиками, ігровими методами спілкування. Вся справа в умінні включити дитину до навчальної гри, а не нав'язувати їй ази музичної грамоти. У ранньому віці ми ніби йдемо мінним полем: один невірний крок і назавжди можна відвернути дитину від музики.

У молодших класах головне навчити дітей чути, слухати та слухатися педагога. Існує дуже багато ігрових пісень, розспівок. Перед тим як вивчати ноти спочатку слід навчити пісням про ноти. Потім вивчають музичні гірки. Учні складають мелодії з музичних гірок. Співають вправи та визначають, де у вправі сховалися гірки. З гірками дуже багато різноманітних завдань, тут потрібна фантазія педагога. Головне у цих завданнях - учні освоюють шаблі. Розуміють, як вони звучать, можуть самостійно перевірити себе. Будь-яку нову тему треба починати з розспівок.

Вивчаючи музику, хлопці з першого класу повинні зрозуміти, що вони вивчають життя, що музика це саме життя. І допомогти їм у цьому мають вчителі, які думають творчо.

У педагогіці мистецтва все має бути «гармонічним», а гармонія діється не ремісничим натягуванням, а розпалюванням «Божественних» вогників, що таяться в душі кожної дитини.

Складність перевірки освоєності матеріалу з предмету музичної літератури виникає на всіх етапах навчання. В авторських програмах для дитячої музичної школи можна знайти кілька цікавих і корисних матеріалів на цю тему. Усі пошуки оптимального механізму перевірки пов'язані з прагненням охопити всю групу, витративши у своїй якнайменше часу. Єдиний вихід – письмове опитування із застосуванням карток. У зошитах, на нашу думку, має бути виключно інформативна частина, яку повинен засвоїти

учень. Працюючи у картці, учень немає доступу до інформації, що міститься у зошиті.

Для першого року навчання необхідно набагато більше карток для постійного відстеження засвоєності матеріалу і тому, що кожен новий матеріал розширює область знань, доповнюючи при цьому попередній матеріал. У монографічних програмах немає потреби в частому опитуванні з творчості кожного композитора, навпаки - учні на цьому рівні повинні вже не тільки твердо пам'ятати пройдений матеріал, але вміти узагальнювати його і порівнювати, вичленювати окремі моменти. Оскільки заняття музиці проводяться один раз на тиждень, перед письмовим опитуванням корисно повторити попередній матеріал з зошита та усно за допомогою наведених питань.

За весь курс 2 класу учні мають заповнити 12 карток. Перша картка нетипова проти всіх інших – її завдання практичне, а не на просте запам'ятовування матеріалу. У той самий час, на попередньому, першому уроці курсу дітям було дано досить багато теоретичного матеріалу, що включає у собі переважно визначення засобів виразності. Таким чином, єдине практичне завдання першої картки полегшує роботу, і робить її кориснішою. Завдання складається з чотирьох мелодій, які педагог одноголосно та одноразово програє. Потрібно написати, який вид мелодії прозвучав – інструментальний чи вокальний. Загальне правило при перевірці карток на будь-якому рівні навчання таке - виконане без прогалин або неточностей завдання отримує відмінну оцінку, за наявності недоліків педагог ставить конкретним учням додаткові питання. У випадку з першою картою варіантів питань може бути багато: визначення ритму, мелодії, діапазону, регістру.

Друга і третя картки присвячені одному засобу виразності – тембру, саме – музичним інструментам. У другій картці, як і в усіх наступних, крім

підсумкового, міститься два завдання. Перше завдання – знання реєстру інструментів: потрібно з чотирьох запропонованих варіантів інструментів різних груп знайти найвищий за реєстром. У другому завданні потрібно викреслити зайвий інструмент. Третя картка має два варіанти, у ній обидва завдання перевіряють знання інструментів за групами – у першому варіанті це мідні та дерев'яні духові, у другому варіанті – струнні та ударні.

Саме на першому році навчання формуються навички цілісного аналізу. Найнаочніше це можна показати на вивченні жанрів пісень. Педагог лише дає найкоротше визначення нового жанру. Учні після прослуховування нотами самі називають відмінні риси: темп, розмір, особливості ритму. Так діти швидше і твердіше освоюють новий матеріал, ніж вони отримали би їх в готовому вигляді від педагога.

Вчителі можуть навчити учнів науковому вивченню внутрішньої сили, яка допомагає їм вести здорове, продуктивне та досконале життя. Вони можуть навчити їх самоконтролю.

Самоконтроль - це здатність перекрити імпульс, щоб відповісти належним чином. Самоконтроль допомагає нам керувати мотиваційними конфліктами [56]. Мотиваційний конфлікт - це коли мотивація стикається зі способами, що перешкоджають дії. У людей багато мотивацій, більшість з яких приносить користь собі та суспільству. У мотивації до їжі виникає природне занепокоєння, щоб забезпечити наше власне виживання, тоді як мотивація до статевого акту виникає із природного занепокоєння передати наші гени наступному поколінню. Мотивація шукати приналежності та захистити себе та близьких людей від шкоди також пропонують приклади основних, фундаментальних мотивацій, які сприяють індивідуальному та колективному добробуту.

І, все-таки, самоконтроль може заважати нам брати участь у мотивованій поведінці. У людей є природні мотивації вижити, харчуючись,

але вони використовують самоконтроль, щоб протистояти спокусі їсти багато нездорової їжі (або взагалі не їсти). А мотивації до заподіяння шкоди злочинцям скасовуються через самоконтроль, оскільки прощення інших сприяє індивідуальному, соціальному та культурному добробуту.

Моніторинг - передбачає відстеження своїх думок, почуттів та дій. В одному з досліджень студентки перших курсів коледжу, які зважували себе щодня, порівняно з тими, хто цього не робив, були захищені типовому збільшенню ваги, яке супроводжує перший рік у коледжі [61]. Те саме стосується наших грошей. Відстеження того, скільки ми заощаджуємо та витрачаємо, стосується того, щоб мати більше грошей. Стандарти - це рекомендації, які спрямовують нас на бажані відповіді. Наші стандарти походять із суспільства та культури. Подумайте про знак обмеження швидкості, який говорить про те, як швидко їхати, або закони, які говорять про сплату податків. Дотримуйтесь правил, і все буде добре. Порушуйте правила, і наслідки будуть. У нас також є особисті стандарти, які регулюють нашу поведінку. Якщо у людини є певні релігійні переконання, вона може подумати, що недоцільно їсти певну їжу, думати певні думки або відчувати певні емоції. Сила стосується енергії, необхідної для управління нашими імпульсами. Численні фактори впливають на силу самоконтролю, такі як психічне виснаження та стрес.

Ефективні петлі для самоконтролю для всіх трьох компонентів, що працюють разом. Без моніторингу ви знаєте, що потрібно зробити, і маєте енергію для цього, але ви намагаєтесь досягти багато чого, тому що не стежите за своїм прогресом. Світ без стандартів - це рецепт хаосу. А хронічно виснажена сила самоконтролю може дати людям знання про те, що вони повинні робити, не даючи їм сил на це.

Чому ми повинні вивчати самоконтроль? Це легко спитати, коли ми навчаємо учнів самоконтролю. Вони можуть подумати, що вони єдині, хто

бореться вставати вранці, їсти здорову їжу або отримувати достатню кількість фізичних вправ. Існує одне елегантне дослідження, яке показало, що люди не ідеальні, коли намагаються контролювати свої імпульси [59]. Вони провалюються приблизно в 20 відсотків випадку. Самоконтроль зазвичай дається важко.

Самоконтроль стосується кращого здоров'я. Фізично самоконтрольовані люди краще сплять, відчувають менше симптомів фізичної хвороби і живуть довше життя. Вони також насолоджуються кращим психічним здоров'ям. Самоконтроль відноситься до зниження тривоги та депресії. Поведінки, пов'язані з проблемами психічного здоров'я, такими як вживання наркотиків та самогубства, рідше зустрічаються серед людей, що контролюються.

Існують способи підвищення самоконтролю. Школярі отримують задоволення від вивчення практичних стратегій, якими вони можуть користуватися зараз. Ось чотири поради, які можна використати для поліпшення свого самоконтролю.

Стати бухгалтером з розумової енергії. Багато школярів планують, як вони проводять свій час. Мало хто планує, як вони витрачають обмежену енергію самоконтролю. Заохочуйте школярів провести наступний тиждень, думаючи, що вони будуть робити і скільки енергії для самоконтролю їм знадобиться для цього. Пам'ять про те, коли витратити кошти та коли економити свою розумову енергію, допоможе школярам орієнтуватися в оточенні та досягти поставлених цілей.

Побудувати силу самоконтролю. Самоконтроль покладається на універсальний енергетичний ресурс. Ви можете посилити самоконтроль, виконуючи, здавалося б, незв'язані завдання самоконтролю. Протягом двох тижнів заохочуйте своїх учнів використовувати свою невідповідну руку для виконання щоденних завдань (наприклад, чищення зубів). Дослідження

показують, що ця проста вправа підвищує самоконтроль в інших сферах, таких як зменшення агресії [57].

Пограйте проти свого оточення. У своїй книзі «Сила волі» Рой Баумейстер та Джон Тірні (2011) [55] стверджують, що самоконтрольовані люди беруть контроль над своїм оточенням. Якщо їх мотивують схуднути, вони не приносять в будинок нездорову їжу. Якщо вони змушені писати 2000 слів на день, вони блокують свою електронну пошту, щоб уникнути відволікання. Заохочуйте учнів визначити один із способів змінити своє середовище, щоб допомогти їм досягти конкретної мети. Попросіть їх впровадити зміни протягом трьох днів. Пізніше попросіть учнів поділитися своїм досвідом про те, як зміни довкілля вплинули на їх здатність та мотивацію у досягненні своєї мети.

Виведіть розум із середини. Самоконтроль болить, бо нам доводиться битися проти себе. Рішення полягає в тому, щоб вивести розум із середини шляхом встановлення психічного контракту, що психолог Пітер Голвіцер та його колеги називають намірами реалізації [58]. Щоб досягти академічної мети, школярі можуть сказати: «Коли я повернуся додому з класу, я прочитаю розділ 5.» Тепер прийняття рішення завершено. Вони знають, коли навчатимуться. Звучить просто, але це працює.

Як викладачі психології можуть виконувати нашу навчальну місію, надаючи учням практичну інформацію, яка може допомогти їм досягти поставлених цілей? Самоконтроль може здатися непохитним, але наша робота - показати школярам, що самоконтроль сприятиме їх успіху більше, ніж їх розумність чи сімейний досвід. Самоконтроль вирівнює ігрове поле. Він кладе ключі до досягнення в руки учнів. Показуючи школярам, що таке самоконтроль, як це працює і чому це важливо, ми надамо їм знання, які можуть допомогти їм досягти поставлених цілей та мати щасливе, продуктивне та змістовне життя.

Самостійна робота учнів набуває особливого значення в нелінгвістичних закладах, де не вистачає часу на вивчення іноземних мов, і тому існує тенденція до скорочення аудиторних занять. Навички самостійної пошукової діяльності є важливим фактором для подальшої самоосвіти фахівця. Отже, однією з головних проблем викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах є розвиток готовності учнів до самостійної роботи творчого типу (тобто самостійної діяльності) [21, с. 35].

Необхідно окреслити, що ні в педагогічній науці, ні в методиці викладання немає жодного визначення самостійної роботи [15, с. 25].

В даний час самостійну роботу можна класифікувати за керівними принципами. Коротко ми розглянемо найбільш поширені серед них:

Самостійна робота (СР) за формою часу та контрольної форми:

1. короткочасна, виконана безпосередньо в аудиторії або на момент підготовки до занять із поточним чи проміжним контролем;

2. довгостроковий, пов'язаний із самостійним пошуком, високим рівнем активності учнів, що потребує більш тривалої підготовки (наприклад, проектної діяльності) з використанням проміжного та підсумкового контролю [16, с.60].

СР за формою організації учнів:

1. індивідуальна;

2. парна;

3. колективна (групова).

Можна помітити, що індивідуальна СР (однак, не часто) проводиться у середніх та вищих навчальних закладах, але її груповий варіант - дуже рідкісне явище. Хоча здатність самостійно працювати в групі дуже важлива, оскільки людина живе в суспільстві і певним чином стикається з групою, виконує спільну діяльність і її нездатність до спільної роботи негативно вплине на результати роботи групи в цілому [20, с. 14].

Дуже важливо забезпечити більше часу для організації та проведення групової СР, оскільки група є саме тим, що мотивує та стимулює учнів. Методистами, а саме А. Є. Капаєвою, доведено, що групова взаємодія збагачує знання та вміння, спеціальні та загальноосвітні дії, служить формуванню самоконтролю та самооцінки [20, с.15].

СР за місцем виконання:

1. під час аудиторних занять;
2. в лабораторії;
3. поза інститутом.

СР відповідно до провідних потреб та орієнтованих на пріоритет об'єктів оволодіння:

1. робота над мовними засобами з метою накопичення мовного матеріалу;
2. робота над іншомовним текстом як продуктом мовної культури;
3. навчальна робота над мовними засобами;
4. самостійна мовна практика.

СР відповідно до форми участі вчителя:

1. особисто контролюється вчителем;
2. контролюється викладачем опосередковано (використовуючи вказівки, правила, навчальні посібники тощо);
3. неконтрольована викладачем (з особистої ініціативи учнів).

СР відповідно до взаємодії викладача зі учнями:

1. Безконтрольна, коли вчитель визначає рівень мовної компетентності та передумови розвитку навичок СР, учні діють за методом «проб і помилок»;
2. Уявна СР, коли вчитель використовує сувору техніку контролю. Учні діють рішуче в суворій рамці завдання;
3. Фрагментарна, коли вчитель використовує суворі та гнучкі прийоми контролю. Учні діють, поєднуючи самостійні та запропоновані дії;

4. Відносна, коли вчитель дає завдання в найбільш загальній формі, а учні діють самостійно і вільно.

Класифікація СР за рівнем незалежності є найважливішою парадигмою. Більшість дослідників окреслює три типи СР:

1. СР типу копіювання, яка робиться за прикладом. Незалежність учнів має відтворюючий характер і проявляється головним чином у заміні деяких мовних засобів, скороченні або продовженні речень. При цьому такі дії, як незалежний вибір та поєднання мовних одиниць, не здійснюються. Ось чому рівень самостійності та креативності учнів у процесі створення мовної композиції дуже низький. Основним результатом СР копіювального типу є набуття таких навичок:

- розуміння навчальної мети;
- розуміння послідовності виконання завдань;
- накопичення основних фактів та видів діяльності;
- раціональне виконання завдання;
- адекватна оцінка результатів діяльності.

Таким чином створюється фон для завдань вищого рівня незалежності.

2. СР типу трансформації розумно організовано таким чином, що навчальний матеріал забезпечує лише загальне спрямування самостійної діяльності учнів, а функції контролю, як правило, проводяться з метою дати учням достатньо свободи для творчої ініціативи. Як показує практика, найбільш ефективними вправами для СР трансформаційного типу є вправи з поступовим усуненням підтримки. Основним результатом СР типу трансформації є набуття таких навичок:

- здійснення операцій вибору, заміни, розширення, перетворення, комбінації тощо;

відпрацювання способів вирішення навчальної проблеми.

3. СР творчого типу передбачає, що учні можуть самостійно вибрати алгоритм розв'язування навчальних завдань, визначити структуру висловлювання, поєднати слова та синтаксичні структури, викласти особистісні судження, особисте ставлення до вивченого матеріалу.

Учні повинні оволодіти навичками, необхідними для організації особистої навчальної діяльності та самоконтролю, а саме:

- визначити навчальне завдання;
- вибрати матеріал, необхідний для його виконання;
- самостійно виконувати дії, що ведуть до вирішення навчальної проблеми;
- здійснювати самоконтроль та самооцінку власних дій.

Саме досягнення цього рівня незалежності є одним із найважливіших завдань освіти на рівні професійної іншомовної освіти.

Як було сказано вище, однією з головних цілей сучасної мовної освіти є формування «самостійного учня», основним вмінням якого є вміння контролювати та оцінювати власний навчальний прогрес. Як зазначає Ф.М. Рабінович, самоконтроль забезпечує самовизначення та саморозвиток у навчальній діяльності. А саме самоконтроль є однією з особливостей учнів, яка ставить їх на позицію суб'єкта навчально-виховного процесу, що означає вміння оцінювати власні знання, дії та прогрес, представлені власною ініціативою.

Аналіз наукових досліджень формування навичок самоконтролю (П. К. Анохін, Л. Г. Воронін, П. Я. Гальперін, В. В. Давидов, К. Б. Єсипович, І. А. Зімнажа, Ф. М. Рабінович) дозволяє встановити його велике значення для розвитку самостійності учнів. А саме самоконтроль можна оцінити як основний фактор освітнього рівня компетентності та ступінь самостійності учнів. Цю навичку слід розвивати разом із оволодінням іноземною мовою.

Методологи та психологи виокремлюють дві форми самоконтролю: зовнішню (реалізовану) та внутрішню (автоматичну).

Як зазначив К.Б. Єзипович, самоконтроль - це здатність учнів оцінювати власні дії та регулювати власну поведінку [12, с. 57].

За словами Н.Ф. Коряковцевої, ми розглядаємо самоконтроль як певну стратегію навчальної діяльності, спрямовану на контроль виконання навчального завдання та шляхів його вирішення [25, с. 112]. Цим ми можемо окреслити деякі засоби самоконтролю та успішної комунікативної діяльності. Це: незалежне тестування, контроль читання, контроль запису та прослуховування власної словесної мови тощо.

Повне формування внутрішнього самоконтролю - це дуже тривалий і складний процес. Вчитель повинен формувати не лише мовленнєвий самоконтроль, а контроль навчальної діяльності в навчанні іноземних мов у цілому, що дозволить учням самостійно керувати та регулювати свою навчальну діяльність. З цією метою учні повинні усвідомлювати самоконтроль, контроль викладача та взаємоконтроль як об'єктивні явища викладання та навчального процесу.

М. Є. Брейгіна пропонує наступні етапи формування самоконтролю:

1. навчитися розуміти та приймати контроль вчителя;
2. навчитися спостерігати та аналізувати навчальну діяльність партнерів учнів у групі;
3. навчитися здійснювати самоконтроль власної навчальної діяльності.

Отже, здатність учнів контролювати власну навчальну діяльність є необхідною характеристикою, яка завершує визначення комунікативної компетенції спеціального призначення в оволодінні іноземною мовою. Майстерне та грамотне вивчення іноземної мови забезпечує її ефективне оволодіння, а також здатність до самостійного та творчого спілкування у

навчальній діяльності. Це, в свою чергу, забезпечує готовність особистості до постійного вивчення мови протягом усього життя.

2.3. Зарубіжний досвід викладання музичного мистецтва та підготовки педагогічних кадрів

«Давайте не виховувати дітей для сучасного світу. Цього світу більше не буде, коли вони виростуть, і ніщо не дає нам знати, яким буде їхній світ. Тоді давайте навчимо їх пристосовуватися». (Марія Монтессорі)

Школа чекає на вчителя, який спілкується, направляє та діє з учнем. На даний момент обговорюються багато цікавих моментів та дискусій щодо ідей чи змін, які пропонуються для шкіл з румунською мовою викладання. Певна річ, що для того, щоб підготувати учня, створити багату культуру та ясне майбутнє, необхідно розвивати та поглиблювати знання у мистецтві.

Кожен учень унікальний, індивідуальний і приходить до школи з різними інтересами, з різними навичками та потребами, і щоб успішно розвивати ці навички, вчитель може використовувати різноманітні стилі навчання, різні методи й техніки для навчання, викладання та оцінення.

Для підвищення активності учнів висувається вимога адаптації стратегій навчання до стилю навчання учнів.

Дидактична діяльність вимагає повної участі як вчителя, так і учня, оскільки продуктивність роботи підвищується, коли людина, яка її виконує, повністю залучена до неї, віддано й з пристрастю. Для вчителя дуже важливо включити в методичний арсенал якомога більше нових та інтерактивних методів навчання, але не виключати класичні, які, як показав час, дали хороші результати. Роль вчителя в навчально-виховній системі полягає насамперед у мотивації учня.

Минає час, усі сфери нашого повсякденного життя вдосконалюються, і не в останню чергу вчителям потрібно йти в ногу з часом. Не можна забувати і про традиційні методи (презентація, бесіда, демонстрація тощо), для отримання бажаного зворотного зв'язку вчителю необхідно поєднувати класичні методи з сучасними.

Говорити про методологію навчання означає говорити про те як учні вчать у тому числі й як викладається предмет і як оцінюються записані результати. Існує безліч класифікацій, але варіант класифікації освітніх методів може бути побудований навколо історичної осі, про що говорив Костянтин Кукош:

- класичні, традиційні методи (класична модель, виклад, опис, бесіда та ін.);

- сучасні методи (сучасна модель, мислячі капелюхи тощо).

Залежно від обсягу у нас є:

- загальні прийоми (виклад, бесіда тощо);

- спеціальні методи (моральні вправи тощо).

Усі інтерактивні методи стимулюють творчість учнів, спілкування, активізацію всіх і формування конструктивного критичного духу, самостійності в мисленні й діях та у пошуку творчих ідей (комбінована демонстрація, демонстрація технічними засобами, алгоритмізація, кейс).

До категорії сучасних методів можна назвати: мозковий штурм, квінтет, діаграма Вена, 5-хвилинний есе тощо. Виходячи з аргументу, що найкращі методики, в яких учень є активним елементом, а не пасивним, ми віддаємо перевагу тим знанням, які дозволяють і полегшують вибір методів активації. В. Глассер стверджує, що ми зазвичай зберігаємо 10% того, що читаємо, 20% того, що чуємо, 30% того, що бачимо, 50% того, що бачимо і чуємо, 70% того,

що ми говоримо з іншими, 80% того, що ми бачимо. те, що ми відчуваємо, 95% того, чому навчаємо інших.

Якщо в традиційній методиці вчитель мав роль інформування учня, то можна сказати, що в сучасній методиці вчитель виконує роль координатора.

Метод для вчителя означає шлях до знання, вчитель повинен знайти спосіб організувати діяльність учня, щоб ефективно підвищити навчання.

Метод визначає шлях, який проходить студент від цього мінімального багажу знань до свого збагачення.

Якщо проаналізувати метод з сучасної точки зору, то сучасні тенденції говорять нам, що роль вчителя полягає лише в тому, щоб допомогти йому, направляти учня, щоб він міг знайти свій шлях і рішення проблем, які можуть здатися непосильними. його під час процесу освіти. Виходячи з цього, можна сказати, що метод утворює одиницю в процесі навчання і навчання і тісно пов'язаний з цілями та метою, що переслідуються.

Існує складний зв'язок між методами, прийомами та процедурами навчання, оскільки в певному контексті метод навчання може бути перетворений в процес і навпаки, і в межах пояснення демонстрація може бути процесом

Дидактична методика може включати поєднання методів, спрямованих на здійснення навчально-виховної дії, або може включати теорію, що поєднує відповідні методи.

У процесі навчання студента важливу роль відіграє модернізація методик навчання, оскільки, використовуючи певний метод, ми впроваджуємо в дію певні навички, де він стає інструментом інтелектуальної роботи.

Учитель музичного мистецтва в перспективі модернізації навчально-виховного процесу постійно шукає оптимальні шляхи збільшення досягнення мети.

Питання, яке залишається відкритим на сьогодні, – це необхідність класифікації та упорядкування методів навчання. На основі різних критеріїв у літературі відомо кілька класифікацій методів.

За історичним критерієм методи поділяють на:

- традиційні та класичні методи;
- нові (сучасні) методи.

За ступенем загальності:

- загальні методи;
- особливий метод.

За ступенем залучення учнів:

- активні методи;
- пасивний метод.

Відповідно до дидактичного завдання:

- методика навчання навичкам;
- методи спілкування та накопичення нових знань;
- методика повторення та закріплення знань;
- методи оцінки.

За типом навчання :

- прийомні методи навчання;

- відкриття методів навчання;
- методи навчання через практичну дію;
- креативні методи навчання.

Слід зазначити, що нове не завжди ефективно, а старе не завжди застаріло. У навчально-виховному процесі вчитель повинен підтримувати цю рівновагу, поєднуючи традиційні (класичні) методи з новими (сучасними), таким чином позиціонуючи знання учня на цілком вищому рівні.

Для викладання мистецтва у школі можна використовувати такі традиційні методи: демонстрація, бесіда, евристичні вправи, граматичний аналіз.

Евристична бесіда – це метод активної участі, який допомагає стимулювати креативність. Цей метод заснований на діалозі між вчителем (який не тільки ставить запитання, але є партнером і відповідає на запитання учнів) та учнем. Евристична бесіда викликає в учнів інтерес до пошуку істини, що полягає в постановці запитань і слідуванні за відповідями.

Бесіда є успішною в будь-якій навчальній ситуації, тому що питання має роль розмежування того, що відомо і що пропонується навчитися, воно має роль зміни деяких бачення, деяких уже існуючих відповідей. Поважається унікальність і точність запитань.

Цей метод розвиває вміння правильно висловлюватися, працювати в команді, веде до дисциплінованості учнів. Його етапи: спостереження, порівняння, виявлення спільних і відмінних елементів і висновки.

Демонстрація – це активний метод, за допомогою якого вчитель щось доводить на конкретному матеріалі, прикладах, логічних аргументах. Цей метод відіграє важливу роль, оскільки дозволяє учням пізнати реальність на основі конкретних матеріалів.

Можна виділити п'ять форм демонстрації: демонстрація комбінованого типу, з технічними засобами, із заміниками предметів, з предметами в їх природному стані, демонстрація з діями.

Певний доробок має педагогічна наука у з'ясуванні окреслених питань.

На нашу думку, вимагають більш поглибленого вивчення сучасних систем та методик музичного виховання учнів початкових класів у різних країнах світу та застосування найпрогресивніших з них у практиці музично-естетичного виховання у початковій школі нашої держави.

Як ми раніше зазначили, для кращої підготовки студентів вчитель повинен постійно шукати різні методи, які помічатимуть їх у активне середовище і викликають у них інтерес. З цієї точки зору методи поділяються на:

-методи, що формують активні навички та установки: дебати, мозковий штурм, рольова гра, Philips 6/6;

-методи, що сприяють стимулюванню творчого мислення: навчальна гра, кейс та ін .;

-методи, що розвивають дух співпраці та взаємопідтримки: кафе, куб, мозаїка тощо;

-методи взаємопізнання та стимуляції: акваріум, бінго, інтерв'ю, гра на склади, орфографічний лабіринт тощо;

-методи оцінки: авторське крісло, діаграма Венна, графіті тощо.

Слід зазначити, що вплив на сучасну систему викладання музики в початковій школі в західноєвропейських країнах та США справили ідеї канадського композитора та педагога М. Шафера. Його педагогічна технологія музичного виховання передбачає використання вільного експериментування зі звуками, ритмами, мелодіями з метою дати дітям почуття радості творчості, сформувати позитивне ставлення до музичного

пізнання. Провідною навчальною діяльністю стає імпровізація на дитячих музичних інструментах у вигляді діалогічної гри у колі. Крім імпровізації широко використовуються співи, сприйняття музики, а також оволодіння нотною грамотою.

Серед безлічі сучасних систем музичної освіти у світі заслуговує на увагу модель музичної освіти молодших школярів в Австрії, де є популярні школи з музичним ухилом, де уроки музики проходять чотири рази на тиждень. Навчають дітей із шести років. Характерним у цій методиці проведення уроку музики є той момент коли один із уроків присвячений творчій діяльності всього класу а другий, в свою чергу – інструментальній грі в малих групах, третій – хоровому співу, четвертий – консолідованому уроку. малих груп. При цьому в ці школи без спеціального відбору приймають дітей з різним рівнем розвитку музичних здібностей та навчають за методикою К.Орфа.

У сучасній вітчизняній методиці музичної освіти йде постійний пошук нових шляхів, методів та способів впливу музичного мистецтва на особистість молодшого школяра. Найцікавішим, на наш погляд, є система музичної освіти, пов'язана із оздоровленням дітей. Це насамперед досвід шкіл Вальфдора, в яких заслуговує вивчення та реалізації так званого «ритмічного початку» навчального процесу, а також використання методів евритмії – злиття музики та руху. Ця система була розроблена на початку ХХ століття. Німецький філософ, освітянин Р. Штайнер. У перекладі з грецької евритмія означає узгодженість, ритм - це мистецтво руху, що надає звуку мови та музики видиму образну форму.

Цікава система музичної освіти для учнів 1-4 класів у Фінляндії, де учні поряд з іншими предметами, починаючи з 1 класу, вивчають музику, а з 4 класу запроваджуються додаткові предмети, серед яких хоровий спів та гра на музичних інструментах.

У школах Вальфдора у молодших класах відводиться 30 хвилин на ритм у супроводі музики. У цій ритмічній частині поєднуються дитячі співи хором під акомпанемент флейти та дзвіночків, читання віршів хором, бавовни в долоні та топання. Вчителі звертають увагу насамперед на вольові зусилля школярів, що виникають при виконанні всіх перерахованих дій усіма учнями класу.

На особливу увагу заслуговує вивчення системи музичної освіти дітей молодшого шкільного віку в Італії, суть якого полягає в розвитку дитини як музичної особистості з комплексом музичних здібностей, здатної отримувати задоволення від музики, створювати її, виявляти та розвивати їх творчі нахили через музику.

використання інформаційних та комунікаційних технологій на уроках музики в 1-3 класах у Польщі сприяє засвоєнню музичних та медійних знань та навичок, розвиває здатність використовувати комп'ютерні навчальні програми, що дають музичні знання в ігровій формі (читання за нотами, відпрацювання чиста інтонація, гра на синтезаторах) сприяє розвитку музичних здібностей, допомагає здобути досвід музичної творчості (імпровізації) за допомогою синтезатора, а також вибрати найбільш цінне у художньому та змістовному плані серед сучасних популярних творів музичного мистецтва.

Висновки

Вивчаючи досвід шкільної музичної освіти в країнах Європи, ми дійшли висновку, що в багатьох зарубіжних системах музичної освіти втілюється активний і практичний компонент оволодіння музичним мистецтвом, а саме, насамперед, для розвитку творчих здібностей учнів. , а також для формування виконавських навичок у школярів. навички в різних видах музичної діяльності. Аналізуючи музичну освіту у різних країнах

Європи, ми дізналися, що у сучасних моделях музичної освіти учні використовують принципи музичної освіти у розвиток шкільної особистості (Німеччина, Італія, Австрія, Австралія та інші країни). Говорячи про основні аспекти розвитку шкільної музичної освіти, слід згадати про систему ритмічних регуляторів, розроблену швейцарським педагогом композитором Е.Д. Далькросом, а також музично-педагогічну систему німецького композитора та педагога К. Орфа.

ВИСНОВКИ

У цьому дослідженні нами були проаналізовані особливості методики викладання предмету музичного мистецтва у румуномовних школах Буковини. Разом з тим проаналізовано науково-теоретичні засади закладені до основи завдань вивчення музичного мистецтва школярами. Охарактеризована нормативно-правова база НУШ з музичного мистецтва. Адже розглядаючи сучасний стан освіти ми спостерігаємо постійні пошуки і зміни у самій системі освіти, яка має відповідати викликам сьогодення, надавати на належному рівні базові знання, та розвивати кругозір і духовну культуру підростаючого покоління.

Підсумовуючи наше дослідження, можемо констатувати, що в українських школах з румунською мовою викладання, особливо на уроці музичного мистецтва, мовний та культурний аспект відіграє певну роль. Враховуючи що школярам з румуномовних сіл доступні дві близькі і в той же час різні культури, яких ще поділяє мова, ми не можемо сказати що це не впливає на них інакше чим на дітей, які вивчають тільки українську культуру і мову. Також характерними для румуномовних шкіл є музичні уподобання, переважно це румунські або молдавські пісні, особливо популярною є народна музика як вокальна так і інструментальна.

Розглядаючи проблемні аспекти викладання музичного мистецтва у початковій школі з румунською мовою викладання можемо констатувати, що для дітей молодших класів українські пісні менш зрозумілі чим румунські. Нажаль на даний момент не вистачає посібників музичного мистецтва розрахованих для подібних шкіл де б поєднувалися два варіанти пісень з перекладом. Як один з варіантів було б співати одну і ту ж саму пісню двома

мовами по черзі, або порівнювати аналоги пісень як на прикладі казкових персонажів Котигорошко в українській школі а Фет-Фрумос у румуномовній. Наразі вся ця робота покладається на вчителів музики, які мусять підлаштовуватись під той формат який є, при чому самі мають адаптувати програму для своїх учнів. Наразі дана тематика може викликати масу дискусій і варіантів. Тому потрібно констатувати, що на даний момент, окрім державних настанов, останнє рішення має приймати вчитель.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 49. ст. 259
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. ст. 380
3. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 31. ст. 226
4. Абдуллин Э.Б., Николаева Е.В. Теория музыкального образования. - М., - 2004.
5. Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс. М.: Музыка. Ленинградское отделение. 376 с.
6. Асафьев Б.В. Музыкальная форма как процесс. - Л., - 1971.
7. Безбородова Л.А., Алиев Ю.Б. Методика преподавания музыки в общеобразовательных учреждениях. - М., 2000.
8. Беземчук Л.В. Творчий розвиток школярів засобами музичного мистецтва. //Мистецтво та освіта, 2001.-№1(19).-с 43-48.
9. В Україні працює 69 шкіл з румунською мовою навчання. *Телекомпанія*. URL: <https://tva.ua/2019/04/10/v-ukraini-pratsiuie-69-shkil-z-rumunskoju-movoiu-navchannia/>
10. Гутовець М.В. Деякі особливості сучасної музичної освіти в дитячій музичній школі. *Молодий вчений*. 2015. № 22.3 С. 6-8
11. Державне управління у сфері освіти : конспект лекцій з дисциплін нормативної частини магістерської програми за спеціальністю “Державне управління у сфері освіти” / авт. кол. : Н. Г. Протасова, С. В. Крисяк, Т. О. Лукіна та ін. ; за заг. ред. Н. Г. Протасової. – К. : НАДУ, 2012. – 60 с.
12. Дьяченко И. Ю. Теория и методика музыкального воспитания. Тюмень, Изд-во: Тюменский гос. университет, 2014. 91с.

13. Жовчак З. В. Виховання школярів засобами мистецтва // Мистецтво та освіта. - 2004. - № 3. - с. 18-20.
14. Есипович, К. Б. Управление познавательной деятельностью учащихся при изучении иностранного языка в средней школе: учеб. пособие по спецкурсу для студентов пед. институтов по спец. 2103 «Иностранный язык» [Текст] / К. Б. Есипович. - М.: Просвещение, 1988. - 191 с.
15. Живов В.Л. Теория хорового исполнительства. - М., - 1998.
16. Захарова, Е. В. Организация самостоятельной работы студентов с использованием информационно-коммуникационных технологий на примере иностранного языка: [Текст] / Е. В. Захарова: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. - Якутск, 2008. - 22 с.
17. Зимняя, И. А. Самостоятельная работа над языком как основная форма учебной деятельности студентов [Текст] / И. А. Зимняя // Сборник научно-методических статей по методике обучения языкам межнационального и национального общения. - М., 1991, - Вып. 8. - С. 55-64.
18. Зязюн І.А., Миропольська Н.Е., Хлебнікова Л.О. та інші. Виховання естетичної культури школярів. - К.: ІЗМН, 1998. - 156 с.
19. Кабалевский Д.Б. Основные принципы и методы программ по музыке для общеобразовательной школы // Программно-методические материалы. Музыка. Начальная школа. М., - 2001.
20. Кадровий склад Чернівецької спеціалізованої школи I ступеня №29. URL: http://gymnasia6.kzu.in.ua/wp-content/uploads/2020/01/kadr_sklad.pdf
21. Капаєва, А.Є. О формуванні готовності учнів до самонавчання іноземній мові [Текст] / А.Є. Капаєва // Іноземні мови в школі. – 2001. - № 3. - С. 12-17.
22. Касьяненко М. Д. Педагогіка співробітництва. Навч. Посібник – К.: Вища школа, 1993. – 320 с..

23. Кичук Н. В. Формування творчої особистості вчителя / Н. В. Кичук.– К. : Либідь, 1991. – 96 с.

24. Козир А. В. Теорія та практика формування професійної майстерності вчителів музики в системі багаторівневої освіти : автореф. дис. ...докт. пед. наук : спец. 13.00.02, 13.00.04 / А. В. Козир. – Київ, 2009. – 43 с.

25. Козаков, В.А. Самостійна робота учнів: навч. посібник для ФПК учнів вузів з дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи» [Текст] / В.А. Козаков. – Київ: УМКВО, 1989. – 250 с.

26. Кондрацька Л. Сучасні технології підготовки майбутніх учителів мистецтва /Людмила Кондрацька //Мистецтво та освіта. – 2003. – № 2.– С.7-11.

27. Корнещук В. В. Моделювання в системі підготовки професійно надійного спеціаліста: теоретичний аспект //Гуманітарний вісник ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди": [науково-теоретичний збірник]. –Переяслав-Хмельницький, 2003. – С.10-11.

28. Коряковцева, Н. Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык [Текст] / Н. Ф. Коряковцева. - М.: Аркти, 2002.- 173 с.

29. Костів В. І. Сучасні аспекти виховання в національній школі. Шлях освіти. –К., 1999. – №3.–С. 2–9.

30. Котляр В.П. До питання про кваліфікаційну характеристику сучасного вчителя // Сучасні технології підготовки майбутнього педагога до професійної діяльності в системі освіти. – Запоріжжя: Канон, 2000. – С.48-49

31. Крисюк С. В. Державне управління освітою : навч. посіб. для слухачів, асп., докторантів спец. "Державне управління освітою" / С. В. Крисюк. - К. : НАДУ, 2009. - 220 с.

32. Левчук Л.Т. Західноєвропейська естетика ХХ століття. - Навч. Посібник. - К.: Либідь, 1997. - 224 с.
33. Масол Л. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх закладах України // Шкільний світ. – 2002. – №9. – С. 9.
34. Музика в школі, вип. .3: Збірник статей. Упор. О.Г. Раввінов. К.: Музична Україна, 1976. - 119 с.
35. Масол Л.М., Очаковська Ю.О., Беземчук Л.В., Наземнова Т.О. Вивчення музики в 1-4 класах: Навч.-метод. посібник для вчителів. - Х.: Скорпіон, 2003. - 144 с.
36. Навчально-методичний посібник з курсу «Організація і керівництво дошкільною освітою в Україні» частина 1 для студентів напряму 012 Дошкільна освіта / Укл.: Степанова Т.М., Вдовиченко Р.П., Курчатова А.В. – Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2019. – 228 с.
37. Науменко С.І. Психологія музикальності та її формування у молодших школярів: Навч. Посібник. - К.: НДПІ, 1993. - 180 с.
38. Овчиннікова Л.І. Музично-естетичне виховання молодших школярів засобами вокального, хорового виконавства. *Молодий вчений*. 2015. № 1.2. С. 37-39
39. Павлова Е. В. Музыкальное образование как необходимый аспект развития личности ребенка: материалы Международ. науч. конф. (Казань, май, 2015). Казань: Бук, 2015. – С.135-139.
40. Падалка Г.М. Учитель, музика, діти. - К.: Муз. Україна, 1982. - 144 с.
41. Печерська Е.П. Уроки музики в початкових класах: Навч. посібник. - К.: Либідь, 2001. - 272 с.
42. Побережна Г., Комісаров О. Музична терапія у системі освіти в Україні // Музична освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку. Матеріали науково-практичної конференції. - Київ. - 2001. - С. 157-161.

43. Радіонова Н., Семикин В. Нові вимоги до підготовки вчителя // Вчитель в епоху перемін. - СПб., 2000.-206 с.
44. Разуткина Л. И. Формирование музыкального вкуса у школьников младшего и среднего возраста в детской школе искусств: диссертация канд. пед. наук. Чебоксары, 2008. 187 с.
45. Ростовський О. Методика викладання музики в основній школі: Т. - Навчальна книга - Богдан. - 2000. - С. 6-8.
46. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: Навч. посібник. - К.: ІЗМН, 1997. - 256 с.
47. Ростовський О, Хлебнікова Л. Які почуття передає музика //Початкова школа. -2001.-№ 9.-С. 39-42.
48. Рудницька О. П. Основи викладання мистецьких дисциплін. – К., 1998. – 251 с
49. Сисоєва С.В. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. - К.: Поліграфкнига, 1996. - 406 с.
50. Стравинський І.Ф. Стравинський - публіцист і собеседник. - М., - 1988.
51. Сюзева Н. Ф. Актуальність художественно-естетического виховання дітей в сучасній системі додаткового навчання // Образование: прошлое, настоящее и будущее: материалы IV Междунар. науч. конф. (г. Краснодар, февраль 2018 г.). Краснодар: Новация, 2018. – С. 89-94
52. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць / Ред. колегія О.П. Щолокова та інші. - К.: НПУ, 2000. - 181 с.
53. Тормахова А.М. Філософія музики в контексті європейської музичної культури 19-20 ст.: Дис. ... канд. філософських наук. Спец. 09.00.08 - естетика / Тормахова А.М.; КНУТШ. - Киев, 2009. - 201 с.
54. Чернівецька гімназія № 6 ім. О. Доброго. URL: <http://gymnasia6.kzu.in.ua/>

55. Шатская В. Н. Общие вопросы эстетического воспитания в школе. М.: Просвещение, 1987. 184 с.
56. Baumeister, R. F., & Tierney, J. (2011). *Willpower: Rediscovering the greatest human strength*. New York: Penguin.
57. Baumeister, R. F., & Vohs, K. D. (2007). Self-regulation, ego depletion, and motivation. *Social and Personality Psychology Compass*, 1, 115-128.
58. Denson, T. F., Capper, M. M., Oaten, M., Friese, M., & Schofield, T. P. (2011). Self-control training decreases aggression in response to provocation in aggressive individuals. *Journal of Research in Personality*, 45, 252-256.
59. Gollwitzer, P. M., & Sheeran, P. (2006). Implementation intentions and goal achievement: A meta-analysis of effects and processes. *Advances in Experimental Social Psychology*, 38, 69-119.
60. Hofmann, W., Baumeister, R. F., Förster, G., & Vohs, K. D. (2012). Everyday temptations: An experience sampling study of desire, conflict, and self-control. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102, 1318-1335.
61. Important Benefits of Music In Our Schools. *National Association for Music in our Schools*. 2014. URL: <https://nafme.org/important-benefits-of-music-in-our-schools/>
62. Levitsky, D A., Garay, J., Nausbaum, M., Neighbors, L., & DellaValle, D. M. (2006). Monitoring weight daily blocks the freshmen weight gain: A model for combating the epidemic of obesity. *International Journal of Obesity*, 30, 1003-1010.